

Interreg

EUROPEAN UNION

Danube Transnational Programme

coop MDD

Организација
Уједињених нација
за образовање,
науку и културу

Бачко Подунавље
Резерват биосфере од 2017.
Програм "Човек и биосфера"

LOKALNI AKCIONI PLAN ZA SPECIJALNI REZERVAT PRIRODE „KARADORĐEVO“

Novi Sad, 2019.

Vladimir Stojanović
Aleksandra Dragin

**LOKALNI AKCIONI PLAN ZA
SPECIJALNI REZERVAT PRIRODE
„KARADORĐEVO“**

Novi Sad, 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	5
1.1. Opravdanost izrade Lokalnog akcionog plana za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“	5
1.2. Metodologija izrade Lokalnog akcionog plana.....	6
1.3. Održivi razvoj, zaštita prirode i zaštićena područja	7
1.4. Konceptcija i principi održivog turizma u zaštićenim područjima	8
1.5. Turizam u zaštićenim područjima Srbije.....	9
2. ANALIZA RESURSA SPECIJALNOG REZERVATA PRIRODE „KARAĐORĐEVO“ U KONTEKSTU TURISTIČKE DESTINACIJE.....	11
2.1. Položaj i granice Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“	11
2.2. Prirodni turistički potencijali	13
2.3. Kulturno-istorijski turistički potencijali	18
2.4. Studije, planovi i strategije razvoja	23
3. TRŽIŠTE, SMEŠTAJ I USLUGE.....	25
3.1. Tržište.....	25
3.2. Smeštaj.....	28
3.3. Turistički promet	31
3.4. Aktivnosti posetilaca	32
4. SWOT ANALIZA.....	35
5. STRATEGIJA RAZVOJA	37
5.1. Vizija	37
5.2. Odabir strateških uporišta.....	38
5.3. Zoniranje turizma: Strategija održivog prostornog razvoja.....	40
5.4. Ciljana tržišta	41
5.5. Ciljevi razvoja	42
6. AKCIONI PLAN	43
7. Sažetak na engleskom jeziku - English Summary	61
8. LITERATURA I IZVORI	62

1. UVOD

1.1. **Opravdanost izrade Lokalnog akcionog plana za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“**

Izrada Lokalnog akcionog plana za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ predstavlja jedan od rezultata dvoipogodišnjeg projekta „coop MDD“, koji sufinansira Evropska unija putem programa Interreg Danube Transnational IPA. Cilj projekta je usklađivanje praksi upravljanja u 12 zaštićenih područja koja se nalaze u pet zemalja (Austrija, Slovenija, Mađarska, Hrvatska i Srbija), kako bi se osigurala ekološka celovitost budućeg jedinstvenog UNESCO prekograničnog Rezervata biosfere „Mura-Drava-Dunav“, izuzetnog evropskog rečnog predela koji je poznat i kao „Evropski Amazon“.

Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ je zaštićen 1997. godine Uredbom Vlade Republike Srbije, kao prirodno dobro od velikog značaja, u II kategoriji zaštite. Uredbom o zaštiti obuhvaćeni su Bukinski rit, Guvnište i Vranjak. Inicijativu za proširenje granica SRP „Karađorđevo“ dao je Zavod za zaštitu prirode Srbije i postupak je i dalje u toku. Na međunarodnom planu „Karađorđevo“ je proglašeno 2009. godine, na površini od 4.851 ha, područjem od međunarodnog značaja za ptice (Important Bird Area – IBA), pod nazivom „Bukinski rit“.

Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“, sa tradicijom zaštite dužom od 20 godina, od 2017. predstavlja integralni deo Rezervata biosfere „Bačko Podunavlje“. Iste godine UNESCO Rezervat biosfere je proglašen na širem području Podunavlja u Bačkoj, od Bačkog Brega do Bačke Palanke. Rezervati biosfere su posebno značajna mesta na Zemlji, jer su to prostori u kojima priroda i ljudi žive jedni sa drugima na obostranu korist. U rezervatima biosfere se prepliću tri međusobno povezane funkcije: zaštita prirode, održivi razvoj i logistička podrška. Prostorno ove funkcije su odvojene konceptom zoniranja u kome se izdvajaju: centralna zona, zaštitna zona i prelazno područje. Sve tri funkcije i zone su prisutne u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“, kao i u njegovom okruženju, što omogućuje obavljanje raznovrsnih aktivnosti na ovoj teritoriji.

Edukacija i turizam, oličeni pre svega u ekoturizmu, predstavljaju poseban izazov za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“. Uprkos dugoj tradiciji poseta, može se oceniti da turizam nije ostvario svoju punu šansu na ovom području. Potrebno je usvojiti nove politike i pravce razvoja koji bi ojačali održivi razvoj turizma, integrisan sa zaštitom prirode, lokalnom kulturom i tehnikama kvalitetne interpretacije, prezentacije i promocije. Postoje pretpostavke da je ovaj prostor sa svojim prirodnim i kulturnim predelima atraktivan posetiocima i da je moguće postići daleko više na polju njegove afirmacije. Atraktivnost kao osnovna i polazna pretpostavka turističkog razvoja nekog prostora je sadržana i u oceni da je „Karađorđevo“ očuvani autentični predeo sa mozaikom barsko-močvarnih, livadskih i šumskih staništa, da se odlikuje raznolikošću i reprezentativnošću, što su sve zajedno neophodni uslovi u razvoju turizma prirodnih destinacija i zaštićenih područja.

Lokalni akcioni plan za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ je šansa za pokretanje trajne saradnje između Upravljača – Vojna ustanova „Morović“ i svih drugih aktera na polju razvoja turizma ovog područja.

1.2. Metodologija izrade Lokalnog akcionog plana

Lokalni akcioni plan za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ ima svoje uporište u međunarodnim i domaćim strateškim dokumentima koji regulišu turizam, zaštitu prirode i turizam u zaštićenim područjima. Najvažniji u ovom slučaju su: Seviljska strategija (Man and Biosphere (MaB) Programme, International Conference on Biosphere Reserves, Final Report, Seville, 1995), Evropska povelja održivog turizma u zaštićenim područjima (**European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas**), **Strategija razvoja turizma Republike Srbije za period 2016-2025, Program razvoja turizma u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini za period od 2018. do 2022. godine**. Dokument se prema svojim stanovištima bazira i na Studiji izvodljivosti razvoja ekoturizma u zaštićenim prirodnim dobrima Vojvodine (sa posebnim osvrtom na Ramsarska područja) iz 2011. godine.

Šematski prikaz metodologije i faza izrade plana

Lokalni akcioni plan se bazira na ravnoteži različitih mišljenja, koja su proistekla iz konsultacija sa zainteresovanim stranama u lokalnoj sredini. Ključne aktivnosti i faze u ovom projektu su bile sledeće:

- Određivanje liste zainteresovanih strana, na kojoj se nalaze: Upravljač zaštićenog područja (Vojna ustanova „Morović“); Ministarstvo zaštite životne sredine; Javno vodoprivredno preduzeće „Vode Vojvodine“; Vodoprivredno preduzeće „Energotehnika Južna Bačka“; predstavnici lokalnih zajednica na nivou mesnih zajednica – Mladenovo, Karađorđevo, Bačko Novo Selo, Tovariševo i Bač; predstavnici lokalnih samouprava u opštinama Bač i Bačka Palanka; turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka; udruženja ribolovaca, pčelara i poštovalaca kulturne baštine u selima u okruženju; Katolička crkva – katolička parohija u Baču.

- Intenzivna saradnja između zainteresovanih strana, otpočeta u prvom redu kroz formu intervjua sa svim lokalnim akterima, a nakon toga i kroz interaktivnu tematsku radionicu s ciljem razmene mišljenja i u nameri da se saslušaju i analiziraju i oni stavovi koji odstupaju od preovlađujućih. U okviru radionice su predstavljeni i svi potencijalni projekti, odnosno, aktivnosti koje treba realizovati u skladu sa ciljevima Lokalnog akcionog plana.
- Terenska istraživanja i upoznavanje sa svim lokalitetima koji su od potencijalnog značaja za ekološku edukaciju i ekoturizam (Guvnište, Vranjak, Bukinski rit, Dunav i rukavci), kao i sa lokalitetima u okruženju Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ (Mladenovo, Karađorđevo, Bač, Bačko Novo Selo);
- Predlog za postizanje ravnomerne prostorne zastupljenosti sadržaja i aktivnosti na celom području Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, kao i u njegovoj okolini, kako bi se obezbedila podjednaka šansa za sve učesnike u projektu i kako bi se podstakla diverzifikacija turističke ponude.
- Procena ključnih tržišnih trendova kako u svetu, tako i na domaćem tržištu, a u vezi sa edukacijom, promocijom i prezentacijom prirodnih vrednosti u zaštićenim područjima i prirodnim predelima.
- Pisanje i sastavljanje Lokalnog akcionog plana, na osnovu prethodnog istraživanja i određivanje prioriteta aktivnosti, koje su u funkciji podizanja kapaciteta Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, a u cilju neometane edukacije, turizma i ekoturizma.
- Predstavljanje radne verzije Lokalnog akcionog plana zainteresovanim stranama na zajedničkoj tematskoj radionici i diskusija, kao i inoviranje podataka u konačnoj verziji, koju su nakon uobičajene procedure odobrili i članovi projektnog tima „coop MDD“.

U nameri postizanja učinkovitosti Lokalnog akcionog plana, među ciljevima u budućem razvoju Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ određene su prioriteta aktivnosti u periodu od 2019. do 2024. godine.

1.3. Održivi razvoj, zaštita prirode i zaštićena područja

Koncepcija održivog razvoja teži stvaranju boljeg sveta, u kome će ekonomski, socijalni, kulturni i ekološki faktori biti uravnoteženi. To je strategija koja objedinjuje razvoj i probleme životne sredine. Pogrešno je tumačenje održivog razvoja isključivo kroz ispunjenje liste određenih zahteva, jer je on generalno usmerenje u zaštiti životne sredine. Održivi razvoj je razvoj koji je usklađen sa kapacitetom životne sredine i ne ugrožava resurse na kojima se bazira. To je koncepcija uravnoteženog ekonomskog i socio-kulturnog razvoja, čime će se i budućim generacijama omogućiti da se razvijaju kroz korišćenje resursa na istom ili još višem nivou. Održivi razvoj se bazira na tri ključna principa: (1) društvenom, koji se odnosi na ponašanje ljudi, na sistem njihovih vrednosti i institucije; (2) ekonomskom, koji je u vezi sa distribucijom ograničenih resursa i (3) ekološkom, koji uključuje efekte ekonomskog i društvenog razvoja po životnu sredinu.

Zaštita prirode je višestruko povezana sa koncepcijom održivog razvoja. Zaštićena područja mogu biti indikator u proceni degradirajućeg uticaja čoveka na prirodu, tamo gde je ova pojava uzela maha. Takođe, zaštićena područja poseduju jedinstvene rekreativne, estetske i duhovne vrednosti, koje se ne mogu pronaći u urbanim centrima. Regije sa zaštićenim područjima su često locirane u oblastima koje su bogate vodama, pa je neosporan njihov značaj u vodosnabdevanju. Zaštićena područja su značajno stanište retkih i ugroženih vrsta čiji je značaj nemerljiv. Najzad, zaštićena područja mogu da omoguće novčane prihode i nova radna mesta.

Zaštićena područja omogućuju brojne benefite zahvaljujući njihovoj ekološkoj, ekonomskoj i kulturno-duhovnoj vrednosti:

- Zaštićena područja se odlikuju očuvanim ekosistemima, a oni mogu da obezbede brojne usluge, koje su posebno neophodne u svetu poljuljanog ekološkog balansa. Vrednost očuvane prirode je mnogo veća od one koju čovek uočava u kratkoročnim (ekonomskim) analizama.
- Prirodni resursi zaštićenih područja predstavljaju osnovu za pokretanje i razvoj brojnih privrednih delatnosti i ekonomskih aktivnosti. U zaštićenim područjima širom sveta danas su zastupljeni i razvijaju se: šumarstvo, poljoprivreda, lov, ribolov, stočarstvo i turizam. Neke od ovih delatnosti, kao i

načini na koji se razvijaju, u direktnoj su koliziji sa zaštitom prirode, pa je to ujedno i veliki izazov za brojne upravljače zaštićenih područja.

- Kultura je u snažnoj interakciji sa prirodom. Kulturni obrasci formiraju različite stavove prema zaštiti prirodnih resursa i osnivanju zaštićenih prirodnih dobara. Dalje, mnoga zaštićena područja imaju unutar svojih granica sveta mesta i lokalitete od posebnog duhovnog značaja za lokalne zajednice. Protagonista za zaštitu prirode Sigurd Olson je isticao da zaštićena područja imaju izuzetan značaj u razvijanju duhovnosti.

Primena koncepcije održivog razvoja je svoje uporište pronašla u zaštiti prirode i zaštićenim područjima i to velikim delom kroz razvoj održivog turizma. Održivi turizam predstavlja trend „ozelenjavanja“ ove privredne delatnosti, koji se pojavio kao odgovor na zabrinutost čoveka pred rastućom ekološkom krizom. Senzibilnost turista u vezi sa karakterom turističkih proizvoda i destinacija, podstakla je dodatno razvoj održivog turizma, a zaštićena područja su posebno važne destinacije u takvom vidu turističkog razvoja.

1.4. Koncepcija i principi održivog turizma u zaštićenim područjima

Održivi razvoj turizma je povezan sa etičkim principima u zaštiti životne sredine, dok je održivost jedna od glavnih razvojnih tema u turizmu. Izvorno, zdravo i atraktivno okruženje spada u osnovne resurse turizma, tako da njegoza zaštita predstavlja jedan od osnovnih zadataka turističkih stručnjaka i radnika.

Održivi turizam se najčešće posmatra kao primena ideje održivog razvoja u sektoru turizma, pa iz toga proističe da je to vid turizma koji zadovoljava turističke potrebe sadašnjih generacija, bez mogućnosti ugrožavanja potreba budućih generacija. To je vid turizma koji mudro čuva i koristi resurse kako bi održao svoju dugoročnu održivost. Održivi turizam insistira na minimiziranju negativnih uticaja i maksimiziranju pozitivnih uticaja, što je s obzirom na masovnost koju je turizam razvio u drugoj polovini 20. veka, sve izazovniji zadatak.

Globalni ostvareni turistički promet je izložen konstantnom porastu i to decenijama unazad. Primera radi, u 1950. godini u međunarodnim turističkim kretanjima je učestvovalo 25 miliona, a u 1990. čak 458 miliona turista, što iznosi porast od 1.830%. Od devedesetih godina 20. veka međunarodni turistički dolasci su na godišnjem nivou rasli za 4%, uprkos krizama. Polovinom devedesetih godina ukupan broj turista u međunarodnom prometu je iznosio 527 miliona, a u 2012. godini taj broj je premašio milijardu. Danas u međunarodno ostvarenom turističkom prometu učestvuje oko 1,3 milijarde ljudi, a prognoze za budućnost i dalje idu u prilog konstantnog rasta. Pored registrovanog broja dolazaka turista u svetu, postoji i određeni broj „nevidljivih kontingenata turista“, koji nisu obuhvaćeni zvaničnim nacionalnim metodologijama za praćenje turističkog prometa. Neki od tih nevidljivih kontingenata se upravo kreću ka zaštićenim područjima i unutar njihovih granica.

Paralelno sa trendom porasta turističkog prometa primetno je i to da, uprkos trenutno najvećoj zainteresovanosti turista za priobalne turističke destinacije, raste i interes za neke druge tipove destinacija. Važnost zaštićenih područja kao turističkih destinacija u kontinuitetu raste, delom i zbog toga što su ovakvi predeli atraktivni turistima zainteresovanim za prirodne turističke resurse, a posebno ekoturistima.

Zaštićena područja obuhvataju one predele koji se nalaze uglavnom van urbanih područja, sa izvornom prirodom, i gde prirodni faktori, poput broja zaštićenih vrsta, obima autentičnosti predela, kao i njihove funkcije, određuju nivo zaštite u rasponu od lokalnog, preko državnog, do međunarodnog nivoa (npr. rezervati biosfere i objekti svetske baštine).

U teoriji, status zaštićenog područja je manje ili više povezan sa ocenom stepena održivosti, odnosno, uzima se kao indikator održivog razvoja, a posebno i kao indikator održivog turizma. Na primer, smatra se da države koje imaju veći procenat zaštićene teritorije imaju i veću naklonost ka praktičnoj primeni održivog razvoja. Zato i ne čudi da za neke zemlje aktivnost zaštite prirode predstavlja promotivno sredstvo putem koga se one predstavljaju kao važni igrači u globalnim akcijama za zaštitu prirode, očuvanje biodiverziteta i predela (npr. Kostarika).

Turizam i zaštita prirode su povezani po više različitih osnova, između ostalog i zbog ekološkog, ekon-

omskog i kulturnog značaja zaštićenih područja. Zaštićena područja su značajne turističke destinacije koje omogućavaju zadovoljavanje niza turističkih potreba, koje se protežu u rasponu od izrazito rekreativnih, preko kulturnih, do onih edukativnih. Edukacija i interpretacija prirodnih vrednosti u zaštićenim područjima najviše se povezuju sa ekoturizmom.

Turizam može imati raznovrsne pozitivne uticaje na zaštićeno područje i sve prirodne vrednosti tog područja, zatim na turiste koji mogu imati višestruku korist od takve posete, kao i konačno na društvene i ekonomske odlike lokalnih zajednica u neposrednom okruženju. Karakter negativnog uticaja turizma na zaštićeno područje je raznovrstan i može se posmatrati na kratkoročnom i dugoročnom nivou.

Pozitivni i negativni uticaji turizma u razvoju turizma zaštićenog područja

Korist	Šteta
Zaštita predela, divljine i ekosistema.	Loše vođen menadžment može rekreaciju i turizam preobraziti u opasnost po predele i živi svet, zbog čega su zaštićena područja i osnovana.
Obezbeđivanje mesta za rekreaciju. Takođe, od naplate usluga mogu se finansirati zaštita i naučna istraživanja.	Status zaštićenog područja dodatno skreće pažnju na prostor unutar njegovih granica. To privlači veliki broj posetilaca i stvara gužvu.
Mogućnost zaposlenja za lokalno stanovništvo i uključivanje u zaštitu, čime se izbegavaju negativni uticaji.	Lokalno stanovništvo može biti isključeno iz brojnih aktivnosti na njihovoj tradicionalnoj teritoriji, pa tako i iz zaštite prirode.

Podsticaj sa globalnog nivoa u uvođenju kriterijuma održivog razvoja dala je Svetska turistička organizacija (WTO) kroz kriterijume i indikatore Globalnog saveta za održivi turizam za destinacije u 2013. godini. Cilj je bio da se ponudi sistem kriterijuma i indikatora za održivi turizam koji će na jedinstven način definisati koncept i pri tom biti globalno prepoznatljiv i upotrebljiv. Prilikom izrade uzeto je u obzir preko 60 prethodno razvijenih kriterijuma i indikatora za sertifikaciju održivog razvoja u turizmu. Uzeti su u obzir i Indikatori održivog razvoja za turističku destinaciju, koje je Svetska turistička organizacija razvila 2004. godine. Kriterijumi su podeljeni u četiri sektora, a među njima se nalazi sektor „Maksimiziranja dobiti za životnu sredinu i minimiziranje negativnih uticaja“, gde se insistira na zaštiti osetljivih područja. Taj kriterijum ističe da se u destinaciji prati uticaj turizma na životnu sredinu, stepen očuvanja staništa, vrsta i ekosistema i da se sprečava introdukcija invazivnih vrsta.

1.5. Turizam u zaštićenim područjima Srbije

Tokom prethodnog perioda turizam u Republici Srbiji je prolazio je kroz snažno restrukturiranje izvora tražnje. Od 2008. godine je zabeleženo opadanje domaćeg turističkog prometa, uglavnom pod uticajem ekonomske krize na životni standard u Srbiji. S druge strane, kontinuirano je rastao priliv stranih turista sa evropskih tržišta, uz već tradicionalno visok broj poseta iz zemalja bivše Jugoslavije. U 2015. godini uočeni su i prvi znaci oporavka domaće tražnje.

Političke strukture i vlade, na različitim nivoima od lokalnog do nacionalnog, često posmatraju turizam kao važnu razvojnu šansu. Takav trend bi trebalo pozitivno iskoristiti u budućem periodu. Turizam u Srbiji se razvija prema Strategiji razvoja turizma Republike Srbije za period 2016-2025, koja prepoznaje zaštićena područja kao jednu od suštinskih snaga i prednosti u turističkoj ponudi. Istovremeno Strategija ističe da je jedna od slabosti to što se ne poštuju u dovoljnom obimu mere zaštite i što se ne prepoznaje koordinacija između turizma i zaštite prirode.

Državnu teritoriju Srbije odlikuje velika genetička, specijska i ekosistemska raznovrsnost. Premda ukupni biodiverzitet još uvek nije potpuno istražen, raspoloživi podaci ukazuju na to da je do sada evidentirano 44.200 vrsta i podvrsta. Procenjuje se da ukupan broj vrsta iznosi čak oko 60.000. Smatra se da je u Srbiji prisutno između 700 i 800 biljnih zajednica. Balkanski endemiti čine 14,94% flore Srbije (547 vrsta),

dok lokalne endemične vrste čine 1,5%. Teritorija Srbije zauzima samo 0,87% od evropskog kontinenta, a na njenom prostoru živi: 18 % vaskularne flore Evrope; 16 % faune riba Evrope; 16 % faune gmizavaca i vodozemaca Evrope; 66 % faune ptica Evrope; 43 % faune sisara Evrope.

Prirodne vrednosti Srbije predstavljaju značajan deo bogatstva i raznovrsnosti ukupne evropske prirodne baštine. Najvredniji i najočuvaniji segmenti prirodne baštine su proglašeni za zaštićena područja. Na osnovu primenjenih mera institucionalne zaštite prirode, u trajanju dužem od šest decenija, površina zaštićenih područja u Srbiji trenutno iznosi 662.402 ha, odnosno približno 7,5% od ukupne državne teritorije.

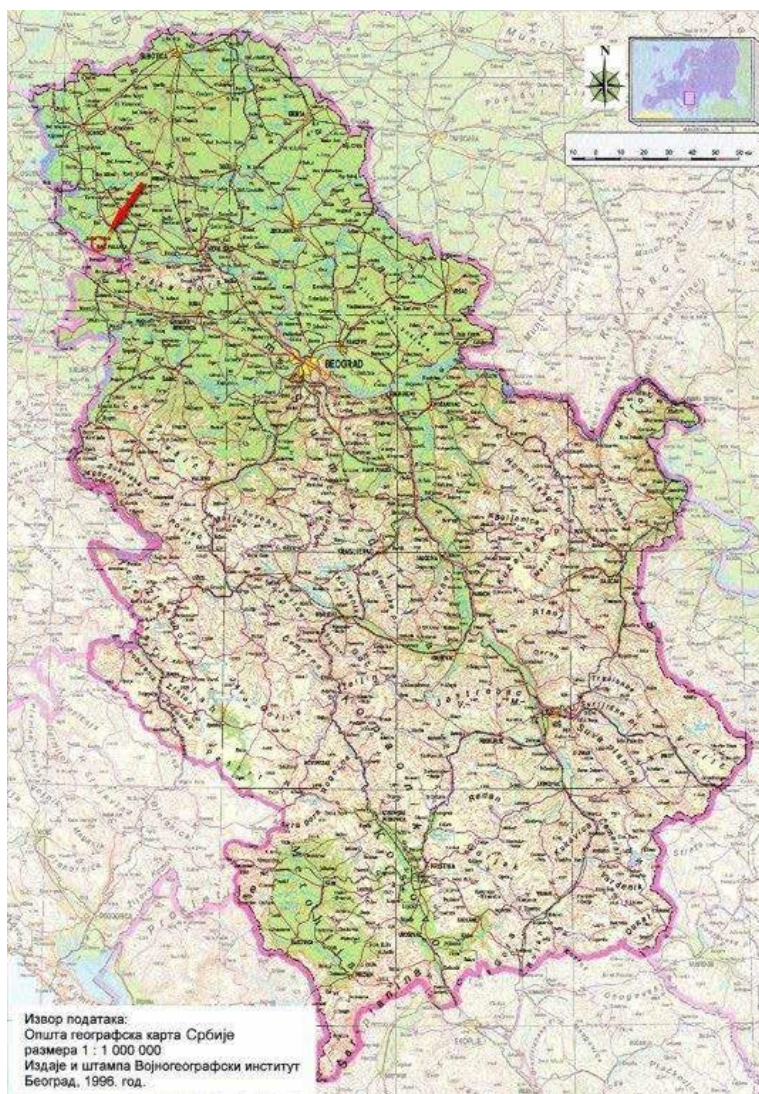
Problem razvoja turizma u zaštićenim područjima Srbije sadržan je u tome što se ponuda bazira na vrednostima koje ne ističu dotično područje kao zaštićeno. Ne postoji bolji primer za takvu ocenu od Nacionalnog parka „Kopaonik“, kao jedne od najpoznatijih destinacija u Srbiji, u kome zimski ski turizam prednjači u poređenju sa ekoturizmom. Kako biljni i životinjski svet, kao i njihova staništa, sa interpretacijom prirodnih pojava i procesa, nisu još uvek predmet ozbiljne ponude, tako ni zaštićena područja Srbije, u velikom broju slučajeva, još uvek nemaju karakter ekodestinacija. Promena u takvim tendencijama primećuje se u onim zaštićenim područjima koja podižu vizitorske centre, markiraju edukativne staze, postavljaju interpretativne table, pa tako i utiču na formiranje svesti o neophodnosti ponude koja će biti saglasna sa ekoturizmom (npr. SRP „Gornje Podunavlje“).

2. ANALIZA RESURSA SPECIJALNOG REZERVATA PRIRODE „KARAĐORĐEVO“ U KONTEKSTU TURISTIČKE DESTINACIJE

2.1. Položaj i granice Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“

Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ predstavlja očuvani ritški kompleks, koji se većim delom nalazi u plavnoj zoni Dunava, na njegovom srednjem toku kroz Srbiju. Prostire se u jugozapadnom delu Bačke, na teritoriji opština Bač i Bačka Palanka. Položaj Rezervata se vezuje za dve reke, koje su i odredile karakteristike njegovih ekosistema – Dunava i Mostonge.

Zaštićeno prirodno dobro obuhvata dve prirodne celine, koje povezuje mali i zabareni tok Mostonge. Prema posebnoj šumsko-privrednoj osnovi to su gazdinske jedinice „Bukinski rit“ i „Mostonga“. Ukupna površina SRP „Karađorđevo“ iznosi 2.955 ha.

Geografski položaj Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ u Srbiji

Prirodna celina „Bukinski rit“ pruža se zapadno i severozapadno od opštinskog centra Bačka Palanka, a južno od ivice sela Mladenovo. Ta celina je smeštena u aluvijalnoj ravni, uz levu obalu reke Dunav, od 1308.

do 1315. rečnog km. Kako je u inundacionom području Dunava, podložna je njegovim visokim i plavnim vodama. Ova celina obuhvata područje Mladenovskog ili Bukinskog rita, u obliku potkovice. Dalje, ona zauzima pojas Šugavice i Donjeg rita. Pristup čitavom predelu omogućen je asfaltnim putem od naselja Mladenovo, koje je od Bačke Palanke udaljeno 16 km, a od Novog Sada 57,7 km.

Druga prirodna celina Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ prostire se severno od prve celine, ka putu Bačka Palanka – Odžaci. Ovaj prostor se nalazi na višoj morfološkoj celini u odnosu na jugoistočni deo Rezervata i nju čine šumski kompleksi Guvnište i Vranjak, odvojeni rečicom Mostongom. Do Guvništa i Vranjaka moguć je pristup od Mladenova, udaljenog oko 2 km, a moguć je i pristup magistralnim putem Bačka Palanka – Sombor, iz pravca Bača.

Prema utvrđenim granicama, Rezervat se prostire od 45°14'43" do 45°22'31" severne geografske širine i od 19°11'46" do 19°17'41" istočne geografske dužine. Drugim rečima, granica južnog dela zaštićenog prirodnog dobra (Bukinski rit) polazi od kontaktnog mesta Mostonge i nasipa (koji prati kanal Lovrenac) i kreće se prema jugu, do Dunava. Po izlasku na Dunav, u pravcu istoka ide obalom do Bukinskog dunavca, a potom ga prati njegovom severnom obalom, dolazeći do rukavca Stari Dunav. Zaobilazeći područje Hagle, granica ponovo izlazi na Bukinski dunavac prelazeći na njegovu suprotnu obalu, duž Šarengradске ade. Po ponovnom izlasku na Dunav, kreće se njegovom obalom, a zatim oko 1.308 rečnog km se povija prema severoistoku do lokalne raskrsnice puteva. Odatle, prema severu, linijom nepravilnog pravca pružanja dolazi do ulaza u Mladenovo, gde izlazi na nasip duž Lovrenca, kada dolazi i do polazne tačke.

Severni deo počinje od reke Mostonge, u neposrednoj blizini saobraćajnice Bačka Palanka – Odžaci. Prateći desnu obalu reke, granica Rezervata se polako spušta prema jugu. Iznad lokaliteta Zverinjak se prelama pod pravim uglom i kreće zapadno, a zatim i južno. Kod kanala Velika Mandra se još više povija prema jugu opkoljavajući šumu Guvnište, sve dok ponovo u kontaktu sa Mostongom ne zauzme pravac pružanja prema severu, opkoljavajući tako i šumu Guvnište.

NASELJA I STANOVNIŠTVO

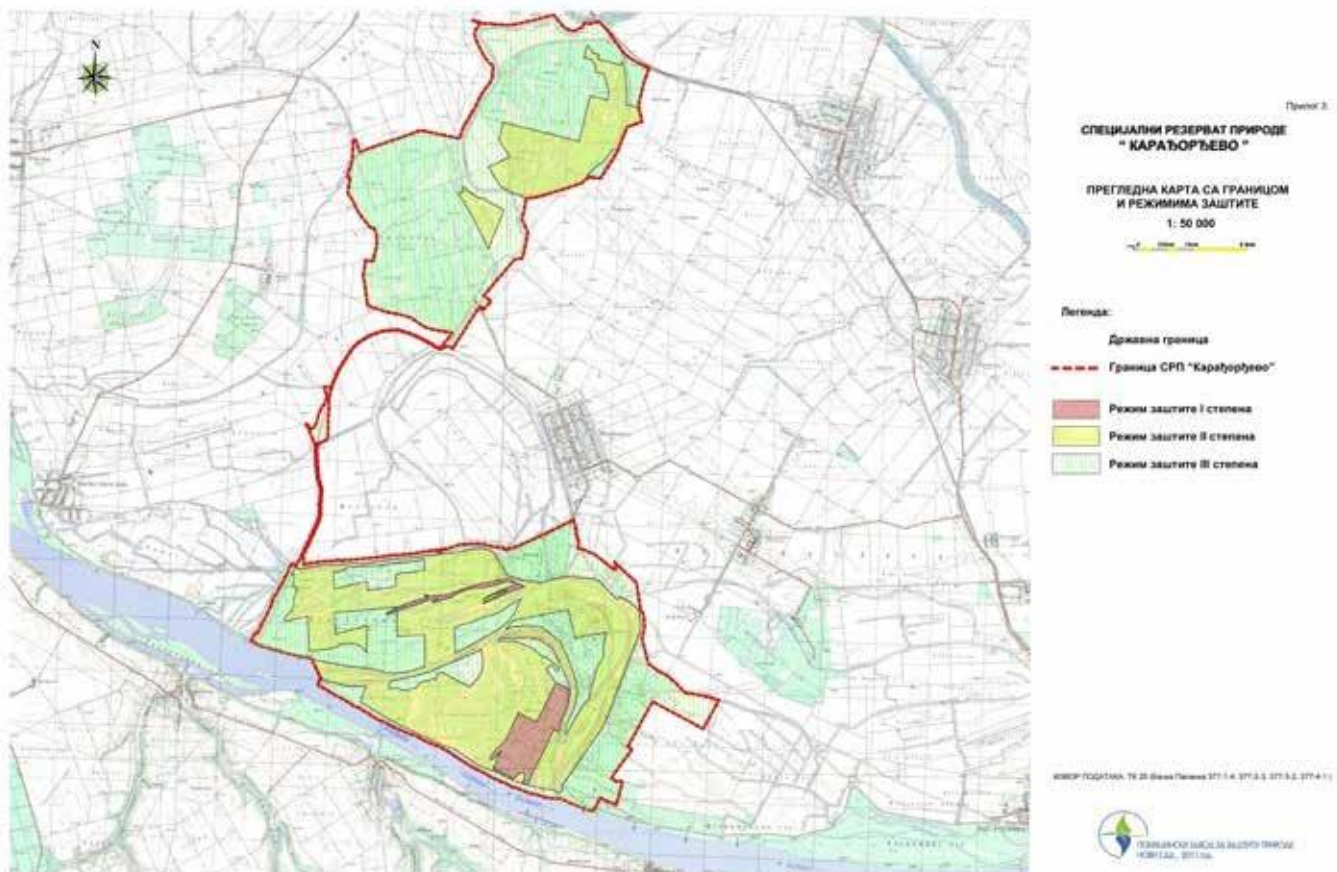
U neposrednoj blizini Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ nalaze se naselja: Bač (5.399 st.), Bačko Novo Selo (1.072 st.), Mladenovo (2.679 st.) i Karađorđevo (738 st.). Prva dva pripadaju opštini Bač, a preostala dva opštini Bačka Palanka. Stanovništvo je tradicionalno upućeno na poljoprivredu kao najzastupljeniju privrednu delatnost ovog kraja. Turizam još uvek nema značajniji udeo u strukturi stanovništva prema delatnostima.

Polazeći od Srednjoročnog plana rada Zavoda za zaštitu prirode Srbije, za period od 2006. do 2010. godine, Programa rada za 2009. godinu i na osnovu člana 42. Zakona o zaštiti prirode, tokom 2009. i 2010. godine se pristupilo reviziji zaštite Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. Studija zaštite je završena 2010. godine.

Prema novoj Studiji zaštite, prostor Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ bi trebalo da se uveća na 4.184,2415 ha. On bi zahvatao površinu od 45°14'35" do 45°22'27" severne geografske širine i od 19°11'32" do 19°18'07" istočne geografske dužine. Centralna tačka bi se nalazila na koordinatama 45°16'41" severne geografske širine i 19°14'16" istočne geografske dužine. Prema tako postavljenim granicama, najveći deo površine Rezervata pripadao bi teritoriji opštine Bač (1.703,7506 ha prema katastarskim podacima), a nešto manji prostirao bi se na teritoriji opštine Bačka Palanka (1.458,6812 ha prema katastarskim podacima). Preostali deo od 1.047,5103 ha je plavan i za njega nisu dostupni katastarski podaci (Hagla i Šarengradска ada). Prema strukturi površina katastarskih opština, 98,91% proširenog prostora Rezervata je u državnom vlasništvu. Preostali deo projektovane teritorije je u privatnom vlasništvu (1,09%).

U takvom predlogu zaštićenog područja utvrđeni su režimi zaštite I, II i III stepena. Pod I stepenom zaštite bilo bi 3,12% teritorije Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. To su prostori u južnom delu celine „Bukinski rit“ (deo Šarengradske ade) i u severnom delu iste celine (Bara Grčki panjevi i Široka Bara). Pod II stepenom zaštite bilo bi 39,41% Rezervata i to veći deo celine „Bukinski rit“ (Šarengradska ada, Hagla i Bukinski rit) i severoistočni deo celine „Mostonga“ (Hrastova šuma – Vranjak i Hrastova šuma – Guvnište). Preostali i najveći deo, koji bi obuhvatio 57,46%, bio bi pod III stepenom zaštite.

Pored utvrđenih i predloženih ili novih granica Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, važno je, iz ugla valorizacije njegovih prirodnih i kulturnih potencijala, istaći da se u njegovoj okolini nalaze naseljena mesta Bač, Bačko Novo Selo, Mladenovo i Karađorđevo.

Predložene granice Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ prema Studiji zaštite iz 2010. godine; Izvor: Pokrajinski zavod za zaštitu prirode

2.2. Prirodni turistički potencijali

Reljef je na području Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ i u njegovom okruženju ravničarski. Uprkos ovako jednostavnoj oceni, Rezervat i okolina zahvataju dve reljefne celine: (1) rečnu terasu (varošku terasu) i (2) aluvijalnu ravan, odnosno, aluvijalnu terasu i inundacionu ravan. Ovaj prirodni činilac nema izrazitiji turistički potencijal, osim ukoliko se ne uzme u analizu delimična pejzažna dinamičnost inundacione ravni, sastavljena od oblika mikroreljefa usled izrazite hidrološke aktivnosti Dunava.

Klima ovih krajeva Panonske nizije često se opisno predstavlja kao izrazito kontinentalna – sa veoma toplim letima i veoma hladnim zimama. U to je moguće uveriti se na osnovu podataka o klimatskim elementima za Meteorološku stanicu u Somboru. U periodu od 1981. do 2010. prosečna vrednost temperature vazduha na godišnjem nivou iznosi 11,2oC. Najtopliji mesec je jul sa prosečnom tempera-

tutom 21,9oC, dok je najhladniji mesec u godini januar sa -0,1oC. Najzastupljeniji vetrovi na području Sombora duvaju iz pravca istok-jugoistok (139 ‰), zapad (111 ‰) i zapad-severozapad (110 ‰). Najređe duvaju vetrovi sa juga-jugozapada (18 ‰) i juga (19 ‰). Najveću srednju brzinu imaju vetrovi iz pravca istok-jugoistok (3,3 m/s) i jugoistok (3,2 m/s), a najmanju iz pravca juga-jugozapada i jugozapada (1,8 m/s). Prosečna godišnja vrednost relativne vlažnosti vazduha iznosi 72%, a posmatrano po mesecima najmanja je u julu i maju (64%), dok je najveća u decembru (86%). Srednja godišnja suma osunčavanja iznosi 2050,4 h. Prosečna vrednost godišnje visine padavina iznosi 612,4 mm. Najmanja je u februaru 29,9 mm, a najveća u junu 81,5 mm.

Hidrografija predstavlja jedno od najupečatljivijih prirodnih obeležja Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ i njegov značajan turistički resurs. Do sada taj resurs nije adekvatno korišćen u turističkoj prezentaciji.

Dunav otkriva prave turističke adute na južnoj granici Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. Dunav na potezu tzv. Mohovskog prokopa (1.314-1.318 rečnog km) ima nešto drugačije odlike nego u drugim delovima toka. Širina je od prvobitnih 200 m, na početku 20. veka, došla do 500 metara i pokazuje tendenciju daljeg proširivanja. Tome najviše doprinosi smanjena širina u odnosu na uzvodni deo, čvrste stene u podlozi koje sprečavaju dubinsku eroziju i neotporni aluvijalni sedimenti na obalama. Na ulazu u Mohovski kanal, u zapadnim delovima Šarengradske ade, izgrađena je obalo-utvrda u dužini od 30 m. Zbog velikih brzina kretanja vode, veći deo obalo-utvrde je odnesen i pored toga što su neki komadi stena imali i preko 50 kg. Vodostaj Dunava u ovom pojasu ima odlike nivalnog režima. Najviši srednji mesečni vodostaji su tokom leta, u junu, maju i julu. Najniži vodostaji su tokom jeseni, a osetno niski se zadržavaju i tokom zime.

*Dunav kod Šarengradske ade
Foto: V. Stojanović*

Stari Dunav
Foto: V. Stojanović

U zaleđu Dunava nalazi se pravi pejzažni mozaik sastavljen od prostranstva brojnih rukavaca, kanala i bara. Bukinski rukavac je stari tok Dunava, odnosno aktivni meandar Dunava. Opkoljava Šarengradsku adu sa severne, zapadne i istočne strane. Širok je 40-60 m i dubok 1-2 m. Ukupna dužina rukavca iznosi oko 7,5 km. Kanal Lovrenac se pravcem istok-zapad proteže gotovo pravolinijski u dužini od oko četiri kilometra. Stari Dunav je rukavac u dužini oko 6,5 km, spojen sa Bukinskim rukavcem na dva mesta - u jugoistočnom delu Rezervata, kod Šugavice i u severnom delu Bukinskog rukavca, a južno od Lovrenca.

Mostonga je najznačajnija hidrološka odlika severnog dela Rezervata. Protiče celom dužinom zapadne Bačke, manje ili više paralelno sa Dunavom. Njen tok je u sektoru od Sombora do Bača kanalan i uključen u mrežu Dunav-Tisa-Dunav. Usled ovoga, kao i zbog drugih meliorativnih i regulacionih radova, ova reka ne postoji u izvornom obliku, kao ni njen režim. Mostonga kroz Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ protiče u dužini od 8,5 km. Dubina reke ovde iznosi oko 1,7 m. Ima zabareno korito, obraslo vegetacijom. Nije pogodna za upražnjavanje rekreativnih aktivnosti, kao što je to u slučaju hidrografije u Bukinskom ritu, ali zato značajno doprinosi pejzažnim vrednostima i predstavlja šansu u interpretaciji prirodnih vrednosti.

*Mostonga na lokalitetu Felić, u blizini mosta na asfaltnom putu koji povezuje Guvnište i Vranjak
Foto: V. Stojanović*

Biljni i životinjski svet Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ odlikuje značajna raznovrsnost. Veliki kompleksi crne i bele topole nalaze se u granicama Rezervata. Raznovrsnost i bogatstvo flore ogleda se u prisustvu vaskularne flore, među kojima su strogo zaštićene, zaštićene, retke i ugrožene vrste kao što su žuti lokvanj, beli lokvanj, vodeni orašak, crni glog, hrast lužnjak, crna topola, bela topola i druge. Mnoge vrste unutar Rezervata imaju ograničen areal sa malim brojem jedinki. Fauna „Karađorđeva“ veoma je bogata. Vodena i močvarna prostranstva predstavljaju staništa reda Odonata (vilini konjici). Faunu riba odlikuje prisustvo 16 vrsta. Najvažnije su: štika (*Esox lucius*), deverika (*Abramis brama*), kesega (*Abramis ballerus*), uklija (*Alburnus alburnus*), bucov (*Aspius aspius*), srebrni karaš (*Cyprinus caprio*), šaran (*Leuciscus idus*), bradavičarka (*Pseudorasbora parva*) i gavčica (*Rhodeus sericeus*). Ornitofaunu predstavlja čak 190 vrsta. Posebno su značajne populacije gnezdarica u očuvanim plavnim šumama i barama: belorepan (*Haliaeetus albicilla*), crna roda (*Ciconia nigra*) i crna lunja (*Milvus migrans*). Fauna sisara je uprkos izmenama staništa opstala i takođe je odlikuje značajna raznovrsnost. Među retkim i ugroženim vrstama su: vodena rovčica (*Neomys fodiens*), vidra (*Lutra lutra*), divlja mačka (*Felis silvestris*), kuna belica (*Martes foina*), hermelin (*Mustela erminea*), jelen (*Cervus elaphus*) i divlja svinja (*Sus scrofa*). Raznovrsnost biljnih i životinjskih vrsta omogućuje i izuzetna raznovrsnost staništa ovog prostora.

OCENA PRIRODNIH TURISTIČKIH RESURSA

Osnova turističke atraktivnosti prirodnih potencijala južnih delova Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ sadržana je u atraktivnim predelima Bačkog Podunavlja, prisustvu plavnih ravnica Dunava, duž kojih su zastupljeni brojni rečni rukavci, jezera, kanali i bare. Za razliku od takvih pojava u delu Rezervata poznatijem kao Bukinski rit, severni deo Rezervata se odlikuje jednostavnijom površinskom hidrografijom u kojoj je zapažena rečica Mostonga. I jedan i drugi deo Rezervata poseduju odlične mogućnosti za ekološku edukaciju, dok se rekreativne turističke aktivnosti pre mogu upražnjavati u Bukinskom ritu.

Kao mozaik barsko-močvarnih, livadskih i šumskih staništa, prostor Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ se odlikuje raznovrsnim i bogatim živim svetom, koji je ujedno jedna od najvećih prednosti u razvoju turizma ovog prostora.

Reljef	Klima	Hidrografija	Biljni i životinjski svet
Suštinska turistička vrednost može se uočiti tek preko raznovrsnog biljnog i životinjskog sveta, zahvaljujući oblicima mikroreljefa.	Predstavlja pre faktor od značaja za upražnjavanje turističkih aktivnosti, a ne turistički potencijal.	Od izuzetnog je značaja za razvoj turizma i jedan je od najvažnijih resursa. <i>Ključni resursi:</i> Dunav, Lovrenac, Široka bara, Bukinski rukavac, Stari Dunav, Mostonga.	Od izuzetnog je značaja za razvoj turizma. <i>Ključni resursi:</i> krupna divljač, ornitofauna, ihtiofauna, šume, zaštićene biljne i životinjske vrste.
Ocena: *	Ocena: *	Ocena: ***	Ocena: ***

*od značaja ** od velikog značaja *** od izuzetnog značaja

2.3. Kulturno-istorijski turistički potencijali

Područje Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ se odlikuje kompleksnošću sadržaja, funkcija i aktivnosti. Šire posmatrano, na teritoriji opština Bač i Bačka Palanka, vremenu odolevaju različita nepokretna kulturna dobra u statusu od izuzetnog značaja, od velikog značaja i od značaja za Republiku Srbiju. Svi oni zajedno su simbol lokalnog identiteta tog prostora. U nepokretna kulturna dobra od izuzetnog značaja spadaju: tvrđava i podgrađe u Baču i franjevački samostan u Baču. U nepokretna kulturna dobra od velikog značaja spadaju: hamam u Baču, Kapela Svetog Antuna pustinjaka u Baču (jedini spomenik kulture na samom području Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“), rimokatolička Crkva Svetog Pavla u Baču i samostan časnih sestara Notre Dame u Baču.

Spomenici kulture na teritoriji opština Bač i Bačka Palanka mogu pomoći da se razume duh mesta, odnosno istorija prostora duga, prema nekim izvorima, najmanje osam milenijuma. Oni su i komplementarni sadržaj turističkih kretanja prevashodno usmerenih ka prirodi, a mnogima su i glavni motiv posete tog kraja.

Rimokatolička kapela svetog Antuna pustinjaka jedini je spomenik kulture baš na teritoriji Rezervata. Nalazi se u šumi Guvnište i u blizini obala Mostonge. Kapela je jednobrodna omanja građevina, skladnih proporcija, sa poligonalnim oltarskim prostorom na istoku, sakristijom na severnom zidu i zvonikom na zapadu. Spoljašnji zidovi su ojačani sa pet zidanih stepenastih kontrafora. Iznad glavnog ulaza se nalaze trifore u dva nivoa, od kojih je ona u zabatu oblikovana po ugledu na gotičke.

*Kapela svetog Antuna pustinjaka u Guvništu
Foto: V. Stojanović*

Spomenici kulture od izuzetnog značaja u okolnim naseljima. U neposrednom okruženju nalazi se Bač, a u samom gradskom naselju, nalaze se dva kulturna dobra od izuzetnog značaja: tvrđava Bač i franjevački samostan. Navedeni objekti se revitalizuju, između ostalog i zbog privlačenja veće pažnje turista.

Tvrđava Bač se nalazi na zapadnom obodu Bača, u meandru reke Mostonge, koja je ovde ranije proticala. Petougaone je osnove, sa kulama različitih oblika i dimenzija, građena u periodu od 14. do 16. veka. Prostornu kulturno-istorijsku celinu danas čine ostaci utvrđenog zamka sa barbakanom i kula kapijom, kao zaostavštinom prostora na kome se nalazilo srednjovekovno podgrađe. Fortifikacione instalacije tipične su za gradnju kakva je bila u predrenesansnoj Italiji i Severnoj Evropi. Ipak, sačuvani oblici i ključni arhitektonski elementi nose obeležja kasne gotike. U 15. i 16. veku Bač je bio jedan od značajnijih centara Ugarske, a cela Bačka je po njemu dobila ime. Inicijativa za obnovu tvrđave Bač je pokrenuta 2005. godine, da bi danas ona bila na preliminarnoj UNESCO listi Svetske baštine. Tvrđava Bač je dobila nagradu Evropske unije za najbolje urađen projekat konzervacije tvrđave – „Evropa Nostra“ za 2018. godinu.

Tvrđava Bač
Foto: V. Stojanović

Franjevački samostan sa visokim, masivnim zvonikom, izdiže se u najstarijoj centralnoj zoni Bača. Kom-pleks čine crkva i tri samostanska krila pod zajedničkim krovom, koja zatvaraju klaustar sa bunarom u sredini. Crkva je posvećena Uznesenju Presvete Bogorodice. Krila samostana su prostrana i jednospratna. Početak gradnje se vezuje za kraj 12. veka i za pripadnike viteškog reda kanonici Svetog groba jerusalimskog. Kompleks je kroz sedam vekova postojanja bio rušen i obnavljan, pa se u arhitekturi samostana prepliću različiti stilovi: romanički, gotički, renesansni, islamski, barokni i klasicistički. Estetskoj vrednosti doprinose ostaci srednjovekovnog fresko-slikarstva. U samostanu su izvršeni konzervatorski radovi na slikarstvu i arhitekturi, a arheološkim istraživanjima otkrivena je freska iz 13. veka Raspeće Hristovo. Među umetničkim delima izdvajaju se Tajna večera, rad osiječkog slikara Sensera, iz 1737. godine, ikona Bogorodica Umilena, rad majstora Dime iz 1684, kao i rukopisne i štampane knjige od 15. do 18. veka. Tu se nalaze najstarije i jedine mehaničke orgulje na području Vojvodine, a i danas su u funkciji.

*Franjevački samostan u Baču
Foto: V. Stojanović*

Za obnovu franjevačkog samostana u Baču i tvrđave Bač, formiranje muzeja i obrazovnog centra, obezbeđena su sredstva iz fondova Evropske unije. Cilj je da se u Baču oformi takozvani difuzni muzej. Očekuje se da će nakon završetka svih planiranih aktivnosti ceo kompleks turistički biti još atraktivniji.

Spomenici kulture od velikog značaja u okolnim naseljima. Rimokatolička Crkva Svetog apostola Pavla nalazi se u centru Bača. To je barokno zdanje, skladnih proporcija, izgrađeno između 1773. i 1780. godine. Rimokatolički samostan Časnih sestara naše Gospe (reda Notre Dame) izgrađen je uz severni zid crkve 1876. godine. Prostrano severno krilo samostana dograđeno je početkom 20. veka. Objekat ima naglašenu izduženu osnovu klasicističkog stila, sa prozorima na spratu u stilu neoromanike. Na spratu se nalaze zimska kapela sa autentičnim nameštajem i zidnom dekoracijom i vredna biblioteka.

Ostaci turskog kupatila, hamama u Baču, nalaze se u neposrednoj blizini ulaska u tvrđavu Bač. Ovo nepokretno kulturno dobro je svedočanstvo 157 godina osmanske vladavine na prostoru Bačke i retka ostavština islamske kulture u Vojvodini. Građeno je nakon Mohačke bitke 1529. godine, kada su Turci okupirali te krajeve. Na objektu su sačuvani podaci o funkcionisanju kupatila, kao i ostaci sistema podvodnog grejanja.

OCENA KULTURNO-ISTORIJSKIH TURISTIČKIH RESURSA

Kulturno nasleđe predstavlja značajan vid komplementarne ponude, pa tako i ukupna turistička ponuda postaje sadržajnije i interesantnija. Na prostoru Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ nalazi se Kapela Svetog Antuna pustinjaka kao spomenik kulture od velikog značaja.

U neposrednom okruženju nalazi se Bač, a u samom gradskom naselju i njegovoj okolini, nalaze se tri kulturna dobra od izuzetnog značaja za Republiku Srbiju: tvrđava Bač, franjevački samostan u Baču i pravoslavni Manastir Bođani. Ova kulturna dobra su ujedno postala deo lokalnog identiteta, a projekat „Vekovi Bača“ značajno je doprineo njihovoj popularizaciji i na polju turističke ponude. Pored navedenih prisutni su i spomenici kulture od velikog značaja: rimokatolička Crkva Svetog apostola Pavla u Baču, ostaci turskog kupatila (hamam) i samostan časni sestara u Baču. Svaki od navedenih objekata je posebnog značaja za kreiranje ponude i turističkog identiteta.

Tvrđava, samostan, manastir	Crkve (Bač), kapela (Guvnište)	Ergela „Karađorđevo“	Tradicionalna narodna arhitektura
Kao kulturna dobra od izuzetnog značaja u zaštiti spomenika kulture, ovi objekti su od izuzetnog značaja i u turističkoj valorizaciji. Nude niz mogućnosti u ukupnom doživljaju destinacije (crkveno slikarstvo, etno-postavka, arheološki park, arhitektura).	Predstavljaju značajan deo kulturno-istorijskog nasleđa koje može značajno da upotpuni turističku ponudu.	Od velikog je značaja za razvoj turizma i jedan je od najvažnijih potencijala „Karađorđeva“.	Jedan je od potencijala koji još uvek nije dovoljno uočljiv i prepoznatljiv.
Ocena: ***	Ocena: **	Ocena: **	Ocena: *

*od značaja ** od velikog značaja *** od izuzetnog značaja

Pored zaštićene spomeničke baštine u naseljima neposrednog okruženja Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, od značaja za ukupnu turističku ponudu su i spomenici kulture u nešto udaljenijim nasel-

jima, koja iz ugla razvoja turizma predstavljaju deo jedinstvene regije jugozapadne Bačke. Posebno se izd-
vaja Manastir Bođani. Izgradnja prvobitnog manastira započeta je 1478. godine i zaveštanje je Bogdana,
srpskog trgovca iz Dalmacije, kao znak zahvalnosti Bogorodici. Postojeća crkva je tipa raške graditeljske
škole. Oko 600 m² unutrašnjosti crkve je prekriveno zidnim slikama koje datiraju iz 1737. godine, rad Hris-
tifira Žefarovića. To je vredno zidno slikarstvo, koje sjedinjuje stroge kanone poznovizantijske umetnosti sa
barokom. Manastirski konaci su izgrađeni krajem 18. veka. Zapisi iz različitih epoha unikatan su materijal,
zbog čega su manastirska biblioteka i arhiva i danas vrlo značajne.

U sastavu Vojne ustanove „Morović“ se nalazi i Ergela „Karađorđevo“, osnovana 1885. godine, kao
odgajalište muške ždrebadi za čuvenu mađarsku ergelu „Mezohedeš“. Ovde su ždrebadi odgajana do godi-
nu dana, kada su vraćana u Mađarsku, gde su služila u vojne svrhe. S obzirom na to da je za krčenje zem-
ljišta, izgradnju objekata i brigu oko konja bio neophodan veliki broj stalnih radnika, oko ergele je počelo
da niče naselje „Čikoš Telep“. Posle Prvog svetskog rata, pripajanjem Bačke novoj Kraljevini Srba, Hrvata
i Slovenaca, ergela i naselje pored nje dobijaju naziv Karađorđevo. U početku su se u ovoj ergeli odgajali
konji nonijus rase, a kasnije se odgajaju i lipicaneri, engleski punokrvni konji i drugi. Ergela „Karađorđevo“
zauzima površinu od oko 11 ha, koja je pokrivena parkovskim i šumskim zasadima, a ispresecana je sa 4
ha ispusta za ispašu i šetnju konja. Ergela se sastoji od dve štale i dva prateća objekta. U sastavu ergele se
nalazi i hipodrom na kome se tradicionalno održavaju konjičke trke. Muzej ergele je otvoren 1983. godine.
U njemu se nalaze pehari koje su osvojila grla u prethodnih nekoliko decenija. Najznačajniji eksponati su
saonice i kočije iz Titovog perioda, fotografije na kojima su grla galopera i preponaša, kao i fotografija na
kojoj je zabeležena poseta naše delegacije britanskoj kraljici Elizabeti. Muzej čuva i matične knjige grla sa
početka prošlog veka, kao i knjigu utisaka za koju se pretpostavlja da je najstarija u našoj zemlji – datira iz
1927. godine. Istorijski kompleks ergele u Karađorđevu ne uživa zaštitu, ali je zato od posebnog značaja za
kulturno-turistički i ukupni identitet Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“.

*Manastir Bođani
Foto: V. Stojanović*

*Etno-kuća „Didina kuća“ u Baču
 Foto: V. Stojanović*

Konačni kulturni predeo oblikovan je tradicionalnom arhitekturom ovog podneblja, koja može da otpočne i svoj novi život na način kako je to u slučaju Etno-kuće „Didina kuća“ u Baču. Temelji ove šokačke kuće datiraju s početka 19. veka, a današnji izgled objekat je dobio početkom 20. veka, od kada je i nameštaj, odnosno pokućstvo. Pored muzeja, „Didina kuća“ ima ulogu edukativnog centra, jer prezentuje način života kakav je nekada preovladavao u ovim krajevima Bačke.

2.4. Studije, planovi i strategije razvoja

U proteklom periodu napisan je veći broj strategija i planova, od lokalnog do nacionalnog nivoa, koji su imali za zadatak analizu prirodnih turističkih resursa Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, u lokalnom ili širem okruženju, a sve s ciljem turističke afirmacije ovog područja. Nažalost, često je nedostatak u procesu planiranja sama implementacija, koja nije dovela do realizacije postavljenih zadataka.

Planovi od potencijalnog značaja i značaja za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ su i sledeći:

- Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“, predlog za stavljanje pod zaštitu kao zaštićeno područje I kategorije, studija zaštite, Pokrajinski zavod za zaštitu prirode, 2011. (Turizam se posmatra kao neizbežni faktor u razvoju zaštićenog područja; ključni turistički resursi su i biljni i životinjski svet; ističe se da turistički resursi prevazilaze lokalni značaj; ekoturizam se posmatra kao podrška zaštićenom području i jedan je od faktora razvojne funkcije Rezervata).
- Strategija razvoja turizma Republike Srbije za period 2016-2025, Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija, 2016. (Strategija je pripremljena u skladu sa članom 7. Zakona o turizmu, sa zadatkom analize postojećeg stanja u razvoju turizma, predstavljanja vizije razvoja turizma, izbora prioriternih turističkih proizvoda, a obuhvata i analizu uticaja na prirodno i kulturno nasleđe; na listi od 18 destinacija nalazi se i Podunavlje sa četiri segmenta – Gornje Podunavlje, Srednje Podunavlje, Beograd/Novi Sad i Donje Podunavlje; ključne atraktivnosti Gornjeg Podunavlja su i močvarna

staništa, biljni i životinjski svet; jedan od ključnih proizvoda je i ekoturizam; „Karađorđevo“ se spominje kao objekat u državnom vlasništvu van efikasnije preduzetničke upotrebe).

- Strategijski master plan za područje opština Bač, Bački Petrovac, Bačka Palanka, Horwath HTL, 2010. (Svrha izrade Strategijskog master plana je sagledavanje realnog potencijala razvoja turističke privrede na području opština i postavljenje turističke razvojne strategije s konceptom razvoja prostora; Karađorđevo se posmatra kao ključni resurs ove regije, ali više u kontekstu istorijskog značaja predsedničke rezidencije; ključni investicioni projekat je Rizort Karađorđevo u konceptu „Lifestyle“; Eko park Bukinski rit zamišljen je kao inovativna turistička atrakcija koja omogućuje porodicama sa decom, mladima i školskim grupama da istraže svet oko sebe).
- Regionalni prostorni plan Autonomne Pokrajine Vojvodine do 2020. godine, Zavod za urbanizam Vojvodine, Novi Sad, 2012. (U analizi stanja se naglašava da ekoturizam ima daleko veći značaj i da je nedovoljno afirmisan; ističe se da je osnovni cilj održivi razvoj turizma u kome je operativni cilj usklađivanje turističkog razvoja sa zaštitom prirodnog i kulturnog nasleđa; posebno se ističe pojam ekoturizma koji je u čvrstoj vezi sa zaštićenim područjima i koji se povezuje sa sledećim aktivnostima: posmatranje ptica, foto-safari; edukativni turizam; naučno-istraživački turizam i rekreativne aktivnosti u prirodi).
- Studija izvodljivosti razvoja ekoturizma u zaštićenim prirodnim dobrima (sa posebnim osvrtom na Ramsarska područja), Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoja, Novi Sad, 2011. (Studija izvodljivosti je prvi dokument koji je isključivo posvećen razvoju ekoturizma u AP Vojvodini; dokument je naročito posvećen vlažnim staništima koja su ključni turistički resurs u Vojvodini; predmet analize su odnos vladinog i nevladinog sektora prema razvoju ekoturizma, na osnovu sprovedenog anketnog istraživanja; u zaključnim razmatranjima se ističu osnovni problemi u vezi s razvojem ekoturizma, gde se navodi i nemogućnost pojedinih upravljača da se angažuju u razvoju turizma; predložen je i model organizacije ekoturizma).
- Prostorni plan opštine Bačka Palanka, Zavod za urbanizam Vojvodine – Novi Sad, 2012. (U analizi prostornog razvoja turizma navode se potencijali za razvoj turizma povezani sa korišćenjem prirode i ekoturizmom; Karađorđevo se analizira kao centar lovnog i izletničkog turizma; mesto poseduje potencijal za izgradnju tematskog parka).
- Prostorni plan opštine Bač, Zavod za urbanizam Vojvodine – Novi Sad, 2015. (Kroz opis prostornog razvoja i organizaciju turizma naglašava se značaj cikloturizma i posebnih interesovanja u koje spadaju i aktivnosti u prirodi, na bazi izvorne prirode, šume, jezera; „Karađorđevo“ (Guvnište i Vranjak) se posmatra u kontekstu razvoja lovnog turizma).
- Strategija održivog razvoja opštine Bačka Palanka 2014-2020, Skupština opštine Bačka Palanka, 2016. (Prirodni resursi opštine, pa i Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ [„prelepi pejzaži, rukavci, ade, pešćane plaže, ritovi i bare“], u Bukinskom ritu, posmatraju se uglavnom u kontekstu lovnog turizam i cikloturizma – EuroVelo 6).
- Prostorni plan područja posebne namene Kulturnog predela Bača, JP Zavod za urbanizam Vojvodine – Novi Sad, 2014. (Ističe se da celokupno područje nije bilo orijentisano na turizam i da se on nalazi u početnom stadijumu razvoja; spominju se kulturni turizam, ekoturizam, lovni turizam, ribolovni turizam, cikloturizam, nautički turizam; navodi se da u operativne ciljeve prostornog plana spada i aktiviranje područja u turističke svrhe [ekoturizam, škole i prirodi, ekološki kampovi...]; insistira se na turizmu koji je u skladu sa zaštitom životne sredine; očekuje se da turizam postane zamajac razvoja Kulturnog predela Bača uz poštovanje interesa lokalnih zajednica; posebno se spominje predeona celina Guvnište i Vranjak sa Mostongom).

Na osnovu analize planova i strategija moguće je zapaziti da većina ovih dokumenata prepoznaje značaj prirodnih resursa za razvoj turizma, ali da ne postoje jedinstveni i usaglašeni pravci planiranog razvoja turizma. Ocena i predlozi korišćenja tih resursa kreću se u širokom opsegu od lovnog, preko biciklističkog, pa do ekoturizma. Edukativni značaj prirodnih resursa u turističkoj ponudi (interpretacija prirodnih pojava i procesa, školske ekskurzije, zaštita prirode) nije dovoljno uočljiv i prepoznat.

3. TRŽIŠTE, SMEŠTAJ I USLUGE

3.1. Tržište

Turizam je jedna od najbrže rastućih privrednih delatnosti u svetu. Globalno ostvareni turistički promet izložen je konstantnom porastu i to decenijama unazad. Turizam je inače delatnost osetljiva na ekonomsku krizu, ratove i terorizam. Međutim, čak ni intenziviranje ovih pojava u poslednjih deset godina nije sputalo progresivni karakter turističkog prometa. Ispostavilo se da su stagnacija i opadanje (2008-2009), usled ekonomske krize koja je otpočela 2007. godine, bili kratkog daha.

U turizmu se proizvodi oko 10% ukupnog globalnog BDP i oko 7% ukupnog globalnog izvoza. Turizam je posebno bitan za manje razvijene i države u razvoju, čiji udeo u ukupno ostvarenim prihodima od turizma raste.

Evropa suvereno vlada svetskim turističkim tržištem. Tek negde oko 7% od ukupnog svetskog kopna, koliko zauzima Stari kontinent, ne sprečava Evropu da ostvari turistički promet veći i nego što svi ostali kontinenti ostvare zajedno. Čak šest evropskih država (uključujući i Tursku) nalazi se na listi deset najvažnijih zemalja po ostvarenom međunarodnom turističkom prometu u svetu.

Porast turističkog prometa prati i porast potražnje za gotovo svim turističkim proizvodima. Klasična zimovanja i letovanja ostaju dominantni u potražnji, ali novi proizvodi beleže veći rast od tradicionalnih proizvoda. U Evropi su sve popularnije kontinentalne destinacije koje nude kraći odmor kako za strane, tako i za domaće turiste. Zaštićena područja u takvoj ponudi imaju svoje važno mesto.

U Evropi je ekoturizam tesno povezan sa ruralnim turizmom i turizmom koji se bazira na prirodi, toliko da se i statistički ne može jasno povući granica između njih. Ovo je posledica čvrste korespondencije između prirodnih i kulturnih pojava na Starom kontinentu, koja se na specifičan način odrazila i na turističku ponudu. Isto tako, trendovi zaštite životne sredine uticali su i na to da evropski građani više traže proizvode koji su ekološki prihvatljivi i blagonakloni prema okruženju, što je omogućilo upliv strategija održivog razvoja u razne sektore, pa tako i u turizam.

Neke države severne, zapadne i centralne Evrope daleko su odmakle u primeni mera održivog razvoja i ekoturizma. Posebno se ističu: Velika Britanija, Nemačka, Švedska, Island. U Velikoj Britaniji brojna udruženja za zaštitu životne sredine imaju u ponudi ekoturistička putovanja. Volontiranje je godinama unazad, kao vid ponude, razvijeno u Nemačkoj, Velikoj Britaniji i Holandiji. Posmatranje živog sveta je afirmisano na Islandu, pre svega, zbog posmatranja kitova (whale watching). U Austriji se težište ponude prebacuje na manje poznata prirodna područja, kao što je to u slučaju Nacionalnog parka „Donau-Auen“.

*Ekološko-edukativna staza u Nacionalnom parku „Dalby Söderskog“ u Švedskoj
Foto: V. Stojanović*

*Ekološko-edukativna staza u Nacionalnom parku „Bavarska šuma“ u Nemačkoj
Foto: V. Stojanović*

*Ponuda rekreativno-zabavnih sadržaja u NP „Donau-Auen“ u Austriji
Foto: V. Stojanović*

*Korišćenje piktograma u funkciji etičkih kodeksa u NP „Thingvellir“ na Islandu
Foto: V. Stojanović*

Afirmaciju zaštićenih područja kao turističkih destinacija i ekoturizma širom Evrope podstakla je i EU-ROPARC federacija sa „Evropskom poveljom održivog turizma u zaštićenim područjima“. Povelja obavezuje potpisnike da osmisle strategiju u cilju poboljšanja turističke ponude, podizanja ekološke svesti posetilaca, unapređenja životnog standarda lokalnog stanovništva, zaštite lokalnog prirodnog i kulturnog nasleđa, doprinosa društvenom i ekonomskom okruženju. Od 2014. godine Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje“ i Nacionalni park „Fruška gora“ su jedini nosioci Povelje u Srbiji.

Pojedina zaštićena područja Vojvodine su na turističkom tržištu Srbije, u periodu prethodnih 15-20 godina, prošla kroz značajan preobražaj – od neprepoznatljivosti do uspešnih malih destinacija. Prirodne vrednosti u tim područjima su popularizovane zahvaljujući podignutim vizitorskim centrima, markiranim edukativnim stazama i propagandi koja ima nove obrise zahvaljujući i društvenim mrežama. Posledica takvih trendova uticala je na povećanje broja poseta u zaštićenim područjima Vojvodine. Pojedini primeri mogu poslužiti kao dobri i sadržajni, jer je broj turističkih poseta u tim zaštićenim područjima u kontinuitetu rastao. Tradicionalno dobro posećena zaštićena područja su Specijalni rezervat prirode „Zasavica“ i Specijalni rezervat prirode „Carska bara“, a pored njih kao važni akteri u turističkoj ponudi se pojavljuju Specijalni rezervat prirode „Obedska bara“, Specijalni rezervat prirode „Deliblatska peščara“, Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje“, Park prirode „Jegrička“, a zatim i neka druga.

Tendenciju tržišne prednosti zaštićenih područja poput Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ treba posmatrati u trendu sve veće popularnosti novih kontinentalnih destinacija. Kako raste globalna turistička tražnja, tako raste i potražnja za destinacijama u kojima prirodni resursi zaštićenih područja imaju značajnu ulogu. U skladu sa takvim tendencijama razvoja turizma u svetu, Evropi i regiji, mogu se izvesti sledeći zaključci u vezi sa analizom tržišta:

- porast broja poseta u zaštićenim područjima, kao najvažnijim turističkim destinacijama u granicama neke države, globalni je fenomen koji će se po svoj prilici nastaviti i u budućnosti;
- promocija trenutnih i budućih destinacija u snažnoj je vezi sa razvojem informacionih tehnologija, pre svega interneta, a posebno društvenih mreža, što će u budućnosti biti od izuzetnog značaja za pozicioniranje destinacija;
- proizvodi koji se vezuju za kratke odmore u malim, sadržajnim, romantičnim destinacijama biće sve atraktivniji, u skladu sa tendencijom da se godišnji odmor pojedinaca (turista) deli na sve veći broj manjih i kraćih putovanja;
- Podunavlje je afirmisana i omiljena evropska turistička regija, u prilog čemu svedoče i nautičke ture, što je jedna od prednosti destinacija i potencijalnih destinacija, koje se na ovu regiju naslanjaju u Republici Srbiji;
- svest o značaju zaštićenih područja se prenosi i na turističko tržište Srbije, o čemu svedoči i porast interesovanja za ovakve prostore, a u kontekstu turističkog razvoja (Status Rezervata biosfere „Bačko Podunavlje“, Evropska povelja održivog turizma EUROPARC federacije za Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje“ i Nacionalni park „Fruška gora“; aktivnosti WWF Adria i Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode);
- jačanje domaće turističke tražnje bi trebalo da bude glavna okosnica budućeg razvoja turizma u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“, sa naglaskom na školskim ekskurzijama, terenskom radu studenata i istraživanju univerzitetskih kadrova.

3.2. Smeštaj

Kvalitetna i savremena smeštajna baza predstavlja bitan preduslov za razvoj uspešnog turizma, pa je zato važna i za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ i njegovu afirmaciju na tržištu. Brojne su aktivnosti za koje turisti mogu da se opredele na ovom prostoru: jahanje konja, lov, ribolov, vožnja čamcem ili fi-jakerom, pešačenje i dr. U pogledu smeštaja i ponuda je raznovrsna: lovačka kuća, hoteli, hosteli, pansioni, bungalovi, salaš, sobe za iznajmljivanje.

*Smeštajno-ugostiteljski objekat „Dijana“ u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“
Foto: V. Stojanović*

*Smeštajno-ugostiteljski objekat Vojne ustanove „Morović“ u Karađorđevu
Foto: V. Stojanović*

Na teritoriji Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ nalazi se jedan smeštajni objekat – lovačka kuća „Dijana“. Smeštena je u blizini Mladenova, na ulazu u severni deo Rezervata (Guvnište). Lovska kuća posluje u sastavu Vojne ustanova „Morović“. Smeštajni kapacitet lovačke kuće čini sedam soba i dva apartmana, sa ukupno 16 ležajeva. Gostima je na raspolaganju sala za ručavanje (20 mesta), salon (10 mesta), vinoteka, terasa (8 mesta) i letnjikovac za 30 osoba.

U opštini Bačka Palanka ugostiteljska ponuda je raznolika: „Villa Grande“ (12 soba), hotel „Fontana“ (3*) (30 soba), hotel „Central“ (3*) (12 soba), restoran sa domom „Karađorđevo“ (12 soba), salaš „Gnjezd“ (4 sobe), prenoćište „Grand klub“ (14 soba), hosteli „Palanka“ i „Bagremara“, čarda „Florida“ (restoran sa 3 bungalova – 6 ležajeva), nekoliko restorana.

Na teritoriji opštine Bač se nalaze hotel „Bela vrba“ (26 ležaja), motel „Poloj“ (9 soba), restoran „Ranč“ sa prenoćištem (11 ležajeva), restoran sa prenoćištem „Bački dvor“ (8 soba), restoran „Business club“ sa prenoćištem (4 apartmana), pansion „Jakić“, „Didina kuća“ (jedna soba), sobe za iznajmljivanje „Zorka Baljak“, lovački centar „Vranjak“ (2 bungalova), salaš „M&M“, kuća „Čoban“ (3 sobe), restoran „Iverta“ sa prenoćištem (22 ležaja) i nekoliko restorana.

Struktura smeštajnih kapaciteta u opštinama Bač i Bačka Palanka

Opština	Tip smeštaja	Broj objekata	Broj soba	Broj ležaja	Tržišni segment
Bač	Hoteli	1	10	24	Parovi sa decom, posebna interesovanja (biciklisti), poslovni ljudi, izletnici
	Moteli	2	17	35	Poslovni ljudi, porodice sa decom, posebna intereseovanja
	Pansioni*	4	22	79	Lovci, ribolovci, porodice sa decom, posebna interesovanja
	Hosteli	-	-	-	-
	Seoska domaćinstva	2	4	7	Individualne i grupne posete, događaji (proslave, seminari, likovne kolonije, književne večeri)
	Sobe za iznajmljivanje	1	5	11	Parovi, posebna interesovanja
	Salaši	-	-	-	-
	Kamp	-	-	-	-
Bačka Palanka	Hoteli	3	66	132	Individualne i grupne posete, događaji, sportisti
	Moteli	-	-	-	-
	Pansioni (prenočište)	2	26	46	Poslovni ljudi, sport i rekreacija, porodice sa decom, đačke ekurzije, studentski istraživački programi
	Hosteli	1	1	3	Biciklisti, omladina
	Seoska domaćinstva	-	-	-	-
	Sobe za iznajmljivanje	-	-	-	-
	Salaši	1	4	12	Lovci, posebna interesovanja, događaji
	Kamp	-	-	-	-
	Čarda sa bungalovima	1	3**	6	Ribolovci, ljubitelji prirode

*Neki se navode kao restorani sa prenočištem

** Broj bungalova

Smeštajni objekti su uglavnom manjeg kapaciteta, što je i saglasno sa politikom razvoja ekoturizma. Neki od njih su opremljeni sportskim terenima, neki su koncipirani za smeštaj lovaca (imaju bokseve za pse) ili su za poslovne prilike, bicikliste, a neki su usmereni na različite ciljne grupe, jer u svom sastavu imaju bungalove, dečije igralište i školu jahanja. U pogledu promocije i kanala prodaje, ohrabrujuće je to što je većina objekata uključena u elektronsko oglašavanje (sajt kompanije, sajt TO Vojvodine, sajt TO Bača, sajt TO Bačke Palanke, Fejsbuk stranice) i prodaju putem globalnih sistema (npr. Booking.com, Trivago, Hotelinfo, Triadvisor, HotelsCombined, HomeToGo, seoskiturizam.eu). U budućnosti bi trebalo unaprediti promotivne aktivnosti na različitim jezicima, a svakako na engleskom, nemačkom, kineskom, ruskom i arapskom.

3.3. Turistički promet

Analiza turističkog prometa pokazuje njegov konstantan porast u opštinama Bač i Bačka Palanka poslednjih godina, ali sa vrlo kratkim zadržavanjem turista. Razlog odsustva podataka o turističkom prometu u opštini Bač u periodu 2008-2014. godine je izostanak smeštajnog kapaciteta.

Godišnji broj dolazaka i noćenja turista za period 2008-2017. godine u opštinama Bač i Bačka Palanka

Opština	Broj dolazaka turista			Ostvareno noćenje turista			Prosečan broj noćenja turista (za- državanje)	
	svega	domaći	strani	svega	domaći	strani	domaći	strani
2007.								
Bač	-	-	-	-	-	-	-	-
Bačka Palanka	3.385	1.611	1.774	8.557	3.680	4.877	2,3	2,7
2008.								
Bač	-	-	-	-	-	-	-	-
Bačka Palanka	3.874	2.044	1.830	10.226	4.941	5.285	2,4	2,9
2009.								
Bač	-	-	-	-	-	-	-	-
Bačka Palanka	2.585	1.169	1.416	5.699	2.360	3.339	2,0	2,4
2010.								
Bač	-	-	-	-	-	-	-	-
Bačka Palanka	1.907	783	1.124	3.990	1.259	2.731	1,6	2,4
2011.								
Bač	-	-	-	-	-	-	-	-
Bačka Palanka	2.518	1.003	1.515	4.942	1.901	3.041	1,9	2,0
2012.								
Bač	-	-	-	-	-	-	-	-
Bačka Palanka	2.061	835	1.226	4.710	1.621	3.089	1,9	2,5
2013.								
Bač	-	-	-	-	-	-	-	-
Bačka Palanka	3.109	1.457	1.652	6.975	3.362	3.613	2,3	2,2
2014.								
Bač	-	-	-	-	-	-	-	-
Bačka Palanka	3.143	1.362	1.781	7.960	3.180	4.780	2,3	2,7
2015.								
Bač	347	103	244	884	257	627	2,5	2,6
Bačka Palanka	3.107	1.285	1.822	6.577	2.387	4.190	1,9	2,3
2016.								
Bač	547	215	332	1.346	337	1.009	1,6	3,0
Bačka Palanka	3.310	1.338	1.972	6.804	2.725	4.079	2,0	2,1

Izvor: Republički zavod za statistiku RS, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017

Kada su u pitanju poslednji dostupni zvanični podaci turističkog prometa u opštinama Bač i Bačka Palanka, na kojima se prostire Rezervat, uočava se da je zadržavanje domaćih turista kraće, ali stranih turista duže u odnosu na prosek za Srbiju, Vojvodinu ili Južnobački okrug.

Broj dolazaka i noćenja turista u 2017. godini na širem prostoru Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ (opštine Bač i Bačka Palanka)

Oblast	Broj dolazaka turista			Ostvareno noćenje turista			Prosečan broj noćenja turista (zadržavanje)	
	svoga	domaći	strani	svoga	domaći	strani	domaći	strani
Srbija	3.085.866	1.588.693	1.497.173	8.325.144	5.150.017	3.175.1273	3,2	2,1
Vojvodina	496.625	269.025	227.600	1.159.845	684.394	475.451	2,5	2,1
Južnobački okrug	224.123	92.308	131.815	440.923	167.177	273.746	1,8	2,1
Bač	715	291	424	1654	544	1.110	1,9	2,6
Bačka Palanka	4.080	1.647	2.433	9.058	3.577	5.481	2,2	2,3

Izvor: Republički zavod za statistiku RS, 2018.

Turizam u podunavskim državama postaje sve značajniji. Jedan od činioca, koji doprinosi takvom porastu važnosti turizma jeste opšta raznolikost i raznovrsnost turističke ponude koja uključuje očuvane ekosisteme, oko kojih vekovima obitavaju različiti narodi, čuvajući svoje kulturno nasleđe. Podaci o ostvarenom prometu pokazuju da su turističke destinacije u srpskom Podunavlju, sa izuzetkom Beograda i Novog Sada, manje razvijene, kada je u pitanju turizam. Tako se samo npr. u Novom Sadu godišnje ostvari oko 90% dolazaka turista i oko 85% noćenja od ukupno realizovanog turističkog prometa u Južnobačkom okrugu. Pri tom, kada se govori o Južnobačkom okrugu, u zvanične podatke su uključeni i Beočin i Sremski Karlovci iako se nalaze u Sremu.

Potrebno je uticati na to da se dodatnim sadržajima i kreiranjem adekvatnog koncepta turizma i turističkih proizvoda, produži prosečna dužina boravka turista, bilo domaćih bilo stranih, koja u analiziranom periodu pokazuje da se turisti zadržavaju u proseku 2-3 dana. Prosečna dužina boravka turista prema poslednjim podacima je sledeća: (1) Zapadnobački okrug – domaći turisti 4,6 dana, strani turisti 2,7 dana; (2) Južnobački okrug – domaći turisti 1,8 dana, strani turisti 2,3 dana; (3) Srednjobanatski – domaći turisti 3,5 dana, strani turisti 3,4 dana; (4) Južnobanatski – domaći turisti 3,5 dana, strani turisti 2,3 dana; (5) Sremski – domaći turisti 3,7 dana, strani turisti 2,6 dana; (6) Vojvodina – domaći turisti 2,7 dana, strani turisti 2,3 dana; (7) Republika Srbija – domaći turisti 3,3 dana, strani turisti 2,1 dana.

3.4. Aktivnosti posetilaca

Izletničke i turističke posete Karađorđevu varirale su u zavisnosti od trendova na turističkom tržištu, pozicioniranja Vojvodine na turističkom tržištu bivše Jugoslavije i političko-društvenih okolnosti u kojima se država Srbija nalazila u prethodnom periodu. Kako je već naglašeno, brojne su aktivnosti na raspolaganju turistima koji posećuju ovo područje. Ipak, analize pokazuju da se tri segmenta posebno ističu:

1. Najbrojniji među turistima ovog prostora, decenijama unazad, tradicionalno su lovci. Lovište „Karađorđevo“ je ustanovljeno 1948. godine, kao državno lovište od opšteg državnog značaja. Decenijama je bilo reprezentativno lovište nekadašnje Jugoslavije, gde je tadašnji predsednik Josip Broz Tito običavao da dolazi u diplomatski lov, vozom iz Beograda. Za tu svrhu, u lovištu su podignuti različiti objekti (lovno-tehnički, lovno-uzgojni, ugostiteljski). Lovište „Karađorđevo“ je ostvarilo vrhunske trofejne rezultate kod muflona, jazavca, jelena lopatara, američkog jelena, ritskog jelena

i vepra – trofeji ranga svetski i državni prvaci. Ovi rezultati svrstali su lovište „Karađorđevo“ među najbolja lovišta u bivšoj Jugoslaviji. Pored komercijalnog lova, na prostoru Rezervata i okoline, u ponudi su različite aktivnosti – obilazak ergele, hipodroma i poseta Muzeju ergele, vožnja terenskim vozilom, čamcem, saonicama, fijakerom, obilazak okolnih naselja i upoznavanje sa njihovom kulturnom baštinom.

2. Biciklističke rute uz Dunav, koje prolaze i pored prostora Rezervata, postaju sve popularnije. Ruta EuroVelo 6 je kroz Srbiju duga 294 km, a potezi oko „Karađorđeva“ su promovisani i popularni. Uočljivo je sve veće prisustvo biciklista, koji su često „nevidljivi“ iz ugla evidencije turističkog prometa i poseta. Poslednjih godina se na međunarodnom turističkom tržištu plasiraju aranžmani koji kombinuju krstarenje i vožnju bicikla.

KAKO POVEZATI NAUČIČKI TURIZAM, CIKLOTURIZAM I EKOLOŠKU EDUKACIJU

Primetno je da kroz Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ svake godine prolaze brojni cikloturisti, pa je u februaru mesecu 2019. godine obavljen intervju sa kapetanom broda – kruzera „Primadonna“, austrijske kompanije „Donau Touristik“, koja je najveći ponuđač biciklističkih odmora u Austriji. Od 1981. godine imaju ideju da biciklističke staze duž Dunava učine dostupne turistima, tako da su svoje poslovanje usmerili na spajanje biciklističkog odmora i krstarenja brodom.

Kako vidite srpske destinacije u vašoj ponudi (motivi za uključanje ovih destinacija u vašu ponudu, interesovanje turista za ove destinacije, atraktivnost, pristupačnost i uslovi boravka turista)?

Naš brod MS „Primadonna“ izgrađen je 1998. godine posebno za plovidbe koje se vezuju za Crno more. Zbog lepote zemlje i, iznad svega, povezanosti sa brodarstvom, pristaništa u Srbiji su obavezne stanice na našem putu. Srbija kao destinacija je na ceni kod naših klijenata i zato su putovanja ka Crnom moru među najpopularnijim našim putovanjima. Putnici, pre svega, žele da se upoznaju sa nekom drugom kulturom, ali ih i još uvek netaknuta priroda na putu do pojedinih gradova ponovo i ponovo fascinira.

Kakva je vaša saradnja sa Turističkom organizacijom Srbije i drugim turističkim subjektima (turističke agencije, ugostiteljski objekti, objekti za smeštaj, turistički vodiči)?

Objekti za smeštaj, ugostiteljski objekti i katering se retko koriste, jer se kabine i hrana nude na brodu. Nažalost, saradnja sa turističkim organizacijama je i dalje u skromnom obimu zbog daljine. U svakom gradu u kome pristajemo, angažujemo turističke vodiče kako bi tu destinaciju najbolje približili putnicima. Vodiči uglavnom nisu rezervisani direktno u Srbiji, već preko drugih kompanija koje nemaju sedišta u Srbiji.

Sa kakvim preprekama i nedostacima u poslovanju se vaša kompanija suočava u radu na srpskim destinacijama? Kako ocenjujete rad srpske administracije, kvalitet usluga i saradnju sa nosiocima turizma u destinacijama?

U Srbiji smo uvek lepo dočekani i imamo prijateljsku saradnju sa carinom, što se može videti i kroz odnos sa zaposlenima na granicama koji se trude da prelazak učine bez zadržavanja i što brže. Takođe, bilo da se radi o fakturisanju usluga ili planiranju, moramo da izdvojimo Srbiju kao jednu od zemalja sa najjednostavnijim administrativnim sistemom. Međutim, saradnja sa lokalnim firmama može se povećati, ali su za to potrebni novi kontakti.

Kakvi su vaši planovi za dalje poslovanje u vezi sa srpskim destinacijama (proširenje ponude, saradnju sa stejholderima)?

Naš cilj je da u narednim godinama proširimo ponudu sa više putovanja ka Crnom moru, a samim tim i kroz Srbiju. Trenutno imamo dva krstarenja do Crnog mora. S obzirom da smo poslednjih godina istraživali prekrasne biciklističke staze u vašoj zemlji, odlučili smo da se tu još više koncentrišemo. U zavisnosti od interesovanja za ovim aranžmanima i na osnovu stečenih iskustva na ovim putovanjima, mi smo spremni da u budućnosti ponudu proširimo još više ka vašim destinacijama.

3. Posete u sferi kulturnog turizma Baču i okolini sve su popularnije, zahvaljujući vrednoj ponudi kulturno-istorijskog nasleđa (tvrđava, franjevački samostan, tursko kupatilo, manastir Bođani, etnografske vrednosti u Selenči). Tome su doprineli i rezultati projekta „Vekovi Bača“, koji su u značajnoj meri popularizovali ovaj prostor i učinili ga konkurentnijim i na turističkom tržištu.

4. SWOT ANALIZA

Na bazi analize resursa područja, tržišta, zainteresovanih strana u procesu razvoja turizma, odnosno, na osnovu sagledanog profila destinacije Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ sa okruženjem, omogućeno je sastavljanje liste snaga, slabosti, šansi i pretnji.

SNAGE	
Centar biodiverziteta (raznovrsnost biljnog i životinjskog sveta).	Tradicija i prepoznatljivost Karađorđeva iz prethodnih vremena.
Pitoreskni pejzaži (očuvani estetski atributi nenarušene prirode).	Prepoznatljivo i bogato kulturno nasleđe (Bač – tvrđava, samostan, Bođani, Kapela Svetog Antuna pustinjaka).
Kategorija zaštićenog područja, koja po pravilu predstavlja omiljenu turističku destinaciju.	Tradicija ergele i konjarstva.
Status Rezervata biosfere „Bačko Podunavlje“, koji uvek dodatno privlači turiste.	Infrastrukturna opremljenost.
Područje od međunarodnog značaja za ptice (Important Bird Area – IBA).	Relativno dobra saobraćajna povezanost (Novi Sad – Bačka Palanka – Bač – Odžaci – Sombor).
Prisustvo Dunava kao globalno prepoznatljivog turističkog resursa.	Planovi razvoja turizma.
Izolovanost, mir i tišina.	Pozitivna orijentacija i stremljenje Upravljača zaštićenog područja ka turističkoj prezentaciji i promociji.

SLABOSTI	
Nedovoljna povezanost zaštite prirode i turizma.	Nizak stepen informisanosti potencijalnih turista.
Odsustvo turističke valorizacije svih prirodnih i kulturnih resursa.	Nedovoljna apsorpcijska moć u korišćenju fondova za razvoj turizma, uključujući i EU programe.
Neuređenost ključnih turističkih resursa i lokaliteta.	Odsustvo sprovođenja destinacijskog menadžmenta.
Odsustvo turističkih proizvoda i sadržaja.	Odsustvo kvalitetne i dobro smišljene turističke propagande, kao i mala zastupljenost u medijima.
Nedovoljno razvijena svest o turizmu i turističkoj afirmaciji.	Nizak stepen uređenosti okolnih naselja i odsustvo „šarma“ turističkih mesta.
Nizak stepen edukacije o turizmu i turističkim mogućnostima.	Nedovoljna saradnja svih učesnika (stejkholdera) u turizmu.
Odsustvo turističke infrastrukture i turističke interpretacije prirodnih pojava i procesa.	Odsustvo kadrova za rad u turizmu, a posebno u zaštićenim područjima.

ŠANSE	
Trendovi povezani sa životnom sredinom, zaštitom prirode i održivim razvojem.	Projekti obnavljanja kulturne baštine („Vekovi Bača“).
Porast posebnih interesovanja u potražnji i ponudi savremenog turizma.	Strategija Razvoja turizma Republike Srbija i mesto od prioriteta za Podunavlje.
Porast interesovanja za posetu zaštićenim područjima Vojvodine.	Povezivanje sa susednim prekograničnim turističkim regijama.
Mogućnost školskih ekurzija i studentskih poseta kao vid ekološke edukacije.	Poznata i popularna međunarodna turistička ruta EuroVelo 6.
Mogućnost korišćenja pretpristupnih EU fondova za razvoj turizma, zaštite prirode i ekološke edukacije (Interreg, IPA).	Bolja povezanost i koordinacija turističkih organizacija opština Bač i Bačka Palanka.
Zainteresovanost Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode u oblasti ekološke edukacije u „Karađorđevu“.	Podrška razvoju turizma, koju daju pokrajinske i nacionalne institucije.

PRETNJE	
Brži razvoj konkurencije i prednost nekih drugih turističkih destinacija – zaštićenih područja.	Nespремnost i nezainteresovanost za implementaciju smernica razvoja turizma.
Izolovanost u odnosu na tokove razvoja turizma.	Nepovezanost lokalnih aktera na polju razvoja turizma.
Odsustvo lokalnog stanovništva iz turističkog razvoja.	Pasivan odnos prema zaštiti prirode i turizmu.
Negativni demografski trendovi u naseljima oko SRP „Karađorđevo“ i u ostatku Srbije.	Devastacija i degradacija prirodnih turističkih resursa.
Nedostatak kompetentnog i stručnog kadra iz oblasti zaštite i turizma.	Nepripremljenost zainteresovanih strana da adekvatno odgovore na izazove u razvoju turizma.

SWOT analiza za područje Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ upućuje na ključne faktore za uspeh ove destinacije: (1) očuvani biljni i životinjski svet zaštićenog područja; (2) tržišne trendove koji ističu značaj zaštićenih područja, kao mesta za edukaciju i rekreaciju; (3) podršku koju pružaju institucije nadležne za zaštitu i razvoj zaštićenog područja (Upravljač zaštićenog područja, Pokrajinski zavod za zaštitu prirode, nadležne pokrajinske i republičke institucije).

5. STRATEGIJA RAZVOJA

5.1. Vizija

Vizija je priželjkivana slika prostora u budućnosti, utemeljena na realnim osnovama i pretpostavkama, odnosno, izjava o tome šta se želi postići u razvoju nekog prostora. Shodno tome, vizija razvoja Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, do 2024. godine, može se predstaviti na sledeći način:

„Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ je jedno od poznatijih zaštićenih područja u Srbiji, u kome se primenjuju mere održivog razvoja i poštuju principi održivog turizma, sa posebnim naglaskom na ekoturizmu, zatim edukaciji o prirodnim vrednostima i interpretaciji prirodnih pojava i procesa. Turisti i posetioci u Rezervatu su prisutni tokom značajnog dela godine, svesni prirodnog potencijala, sadržajne turističke ponude i sa željom da učestvuju u zaštiti ovog prostora. Ekoturizam je integralni deo planova upravljanja Rezervatom i njegove održive ekonomije. Lokalno stanovništvo je svesno prirodnih resursa „Karađorđeva“, prihvata turizam i vidi ovu delatnost kao podsticajni faktor u promotivnoj afirmaciji cele ekoturističke destinacije. Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“, sa svojom okolinom, predstavlja destinaciju u kojoj priroda i ljudi žive u harmoniji, što omogućuje prosperitetniju budućnost“.

Vizija turističkog razvoja se mora bazirati na principima održivog turizma. Razvoj i primena politike održivog turizma moraju počivati na brojnim principima i pristupima. Njihovo poštovanje je garancija da će ciljevi održivog turizma biti realizovani. To se, pre svega, odnosi na donošenje odluka u skladu sa težnjom kontrolisanog razvoja. Kriterijumi i principi koji se najčešće koriste u održivom turizmu su: ekološka održivost, socio-kulturna održivost i ekonomska održivost.

EKOLOŠKA ODRŽIVOST

- Međuzavisnost zaštite prirode i turizma
- Valorizacija prirodnih resursa
- Interpretacija prirodnih pojava i procesa

SOCIO-KULTURNA ODRŽIVOST

- Zastupljenost i uključenost lokalnog stanovništva
- Valorizacija kulturnih resursa
- Povezanost zainteresovanih strana

EKONOMSKA ODRŽIVOST

- Umrežavanje
- Podsticaji razvoja
- Preduzetništvo

Principi održivog turizma u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“

5.2. Odabir strateških uporišta

Kontekst politike razvoja i analiza stanja u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“, uključujući resurse, potrebe i trenutni obim turističkog razvoja, dovodi do odabira ključnih strateških uporišta:

I TURISTIČKA PONUDA SE BAZIRA NA INTERPRETACIJI PRIRODNIH POJAVA I PROCESA, ODNOSNO, NA EKOTURIZMU

Prirodne vrednosti Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ sačinjene su od reprezentativnog mozaika autohtonih barsko-močvarnih, livadskih i šumskih ekosistema, koje odlikuje veliki broj biljnih i životinjskih vrsta. Najveći broj prirodnih pojava uslovljen je prisustvom Dunava, kao velike ravničarske reke, njegovom trenutnom i istorijskom ulogom u oblikovanju slike celog ovog predela. Prirodne atraktivnosti Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ raznovrsnije su, nego što se to moglo videti u dosadašnjoj turističkoj ponudi, pa shodno tome i nisu u dovoljnoj meri iskorišćene za ukupnu interpretaciju prirodnih pojava i procesa na kojima se, između ostalog, temelji ekoturizam. Isticanje ovakvog pristupa trebalo bi da doprinese popularizaciji zaštite prirodnih vrednosti i to kroz osmišljavanje edukativnih staza, lokaliteta za interpretaciju (informativno-edukativni centri), podizanje informativnih i interpretativnih tabli na odabranim lokalitetima.

II ZAŠTITA PRIRODE JE CENTRALNA TEMA SVIH STRATEGIJA, PLANOVA I PROGRAMA RAZVOJA TURIZMA

Razvoj turizma u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“ mora biti predvođen koncepcijom turističke zaštite prirode, u kojoj se prepoznaje simbioza zaštite prirode i turizma. U cilju podsticanja pozitivnih uticaja neophodno je izgrađivati čvršću vezu na relaciji turizam – zaštita prirode, putem sledećih aktivnosti: (1) podsticanje javne svesti o neophodnosti zaštite prirode kroz održivo omasovljavanje turističkog prometa (posebno među domaćim turistima); (2) preusmeravanje prihoda od turističkog prometa na projekte zaštite i monitoringa živog sveta; (3) obezbeđivanje ekološke edukacije za turiste i lokalno stanovništvo.

III RAZVIJANJE BRENDA REZERVATA BIOSFERE „BAČKO PODUNAVLJE“ ČIJI JE SPECIJALNI REZERVAT PRIRODE „KARAĐORĐEVO“ SASTAVNI DEO

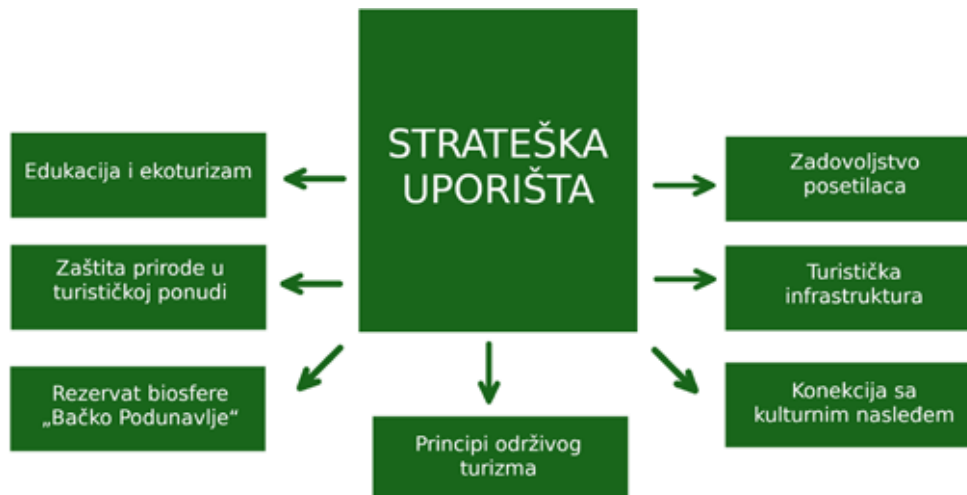
Rezervati biosfere su vid međunarodnog statusa (oznake) u zaštiti prirode, sa zadatkom okupljanja vrednih područja u kojima se čovek i društvo prepliću na osoben način. Oni povećavaju prepoznatljivost turističkih destinacija i analiziraju se kao vid turističkog brenda. Rezervat biosfere „Bačko Podunavlje“ obuhvata predele posebne lepote u kojima se smenjuju raznovrsna prirodna staništa nastanjena retkim vrstama, zanimljivo i vredno kulturno nasleđe, kao i naseljena mesta u kojima se odvija život ljudi različitih nacija i veroispovesti. Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ je važan deo Rezervata biosfere „Bačko Podunavlje“ i jedno od njegova četiri važnija zaštićena područja. Najveći deo prostranstva „Karađorđeva“ se, u odnosu prema zoniranju, nalazi u centralnoj zoni i zaštitnoj zoni Rezervata biosfere. Ekoturizam je jedna od prepoznatih delatnosti i nosilac ekonomskog razvoja Rezervata biosfere širom sveta, što bi mudrim politikama razvoja trebalo i ovde omogućiti.

IV PRIMENA NAČELA ODRŽIVOG TURIZMA KROZ PRIMENU PLANOVA UPRAVLJANJA POSETIOCIMA, KONCEPTA NOSEĆEG KAPACITETA, ODRŽIVOG PLANIRANJA MEĐUZAVISNOSTI ODNOSA „TURIZAM – ZAŠTITA PRIRODE“ I INDIKATORA ODRŽIVOG TURIZMA

Kao „tip“ turističkog razvoja, a ne proizvod ili tržišna niša, održivi turizam bi trebalo da bude jedan od osnovnih postulata razvoja turizma u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“. Održivi turizam insistira na zaštiti prirode, uvodi posetioce u analizu značaja zaštite prirode i dozvoljava im da budu akter u zaštiti prirode. Da bi se tako nešto i ostvarilo neophodan je plan upravljanja posetiocima koji bi organizovao, vodio i kontrolisao aktivnosti turista, a zatim i pratio uticaj njihovih aktivnosti na prirodne vrednosti zaštićenog područja. Koncept nosećeg kapaciteta bi trebalo da bude u funkciji kontrole broja turista, posebno na ekološki osetljivim lokalitetima i posebno u odnosu prema zonama zaštite (I, II, III stepen). Najzad, razvijeni sistem indikatora održivog turizma, na primer prema šemi koju je razvila Svetska turistička organizacija, trebalo bi da bude još jedan pokazatelj odanosti principu održivog turizma.

V VISOK NIVO ZADOVOLJSTVA POSETILACA

Izgled destinacije, ponuda i drugi raznovrsni sadržaji trebalo bi da utiču na visok nivo zadovoljstva turista. Neophodno je da zaštićeno područje ispuni očekivanja različitih grupa posetilaca (deca, stariji, avanturisti, sportisti, ekoturisti...). Ispitivanje stavova posetilaca je od ključnog značaja za monitoring njihovog zadovoljstva boravkom u zaštićenom području. Monitoring učinka razvoja turizma mora uključiti i posmatranje obrazaca ponašanja posetilaca, njihovih očekivanja i nivoa zadovoljstva. Do sada uspešno potvrđene tehnike ovakvih ispitivanja su intervjui i ankete. Ispitivanja bi trebalo obavljati na ključnim mestima okupljanja turista, kao i na ulaznim punktovima u Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“.

Strateška uporišta za realizaciju Lokalnog akcionog plana za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“

VI RAZVIJENA I ODRŽAVANA TURISTIČKA INFRASTRUKTURA

Turistička infrastruktura mora biti adekvatna, savremena i tako postavljena da odgovara potrebama turista. Turistička infrastruktura je indikator obima razvoja turizma i po svemu sudeći to je jedan od suštinskih problema u turizmu Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. Smeštajni kapaciteti su zapušteni, ne postoje ili ne odgovaraju konceptu razvoja turizma u zaštićenim područjima. Naredni segment se odnosi na turističku infrastrukturu u sferi informativnih centara, interpretativnih tabli i edukativnih staza. Posebnu pažnju treba posvetiti biciklističkim stazama, njihovom održavanju i turističkoj promociji, koja već i sada privlači veliki broj cikloturista.

VII STVARANJE KONCEPCIJE JEDINSTVENE DESTINACIJE KROZ POVEZIVANJE SA OKRUŽENJEM I KULTURNO-ISTORIJSKOM BAŠTINOM

Uspeh turističkog razvoja može biti potpun jedino ukoliko se ponuda u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“ integriše sa resursima u njegovom okruženju, jer to, po pravilu, zahteva angažovanje lokalnog stanovništva kao važnog faktora u monitoringu održivosti. Koncept sadržajne i jedinstvene ekodestacije će biti potvrđen valorizacijom kulturno-istorijskog nasleđa, što je važan deo ponude i u ekoturizmu. Misli se pre svega na riznicu kulturno-istorijskog nasleđa u Baču, sa spomenicima kulture od izuzetnog značaja, koji se ujedno nalaze i na tentativnoj listi UNESCO kulturne baštine. Ovakav koncept razvoja turizma, koji integriše zaštićeno područje i okolinu, trebalo bi da podstakne i razvoj ugostiteljstva u naseljima okruženja.

5.3. Zoniranje turizma: Strategija održivog prostornog razvoja

Zoniranje predstavlja vid strategije korišćenja određenih teritorija (zona) u turizmu, kroz ravnomernu raspodelu turističkih aktivnosti i kapaciteta u cilju očuvanja resursa životne sredine i kvalitetnog turističkog iskustva. Tehnika zoniranja pomaže turizmu da se integriše sa resursima životne sredine, kroz definisanje namene područja sa tačno odgovarajućim uslugama i kapacitetima, a u cilju sprečavanja negativnog uticaja. Ukoliko je to potrebno, područja od prioriteta za zaštitu mogu biti izuzeta iz turističkog razvoja.

Tehniku zoniranja je neophodno primenjivati i u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“, tim pre jer se turizam u zaštićenom području, na čijoj teritoriji se nalazi režim tri stepena zaštite, mora prilagođavati planovima zaštite prirode. Zoniranje pomaže i stvaranju uslova za osmišljavanje sadržajnije ukupne turističke ponude, ukoliko se turistički resursi razlikuju od jedne do druge zone. Najzad, zoniranje utiče na usmeravanje tokova kretanja turista i upravljanje posetama.

Na prostoru Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ i u njegovom okruženju moguće je izdvojiti sledeće zone: (I) Guvnište i Vranjak sa Mostongom, (II) Bukinski rit sa Dunavom, (III) Naseljeno mesto Karađorđevo sa ergelom, (IV) Opštinski centri Bač i Bačka Palanka.

I GUVNIŠTE I VRANJAK SA MOSTONGOM

Prirodna celina Guvništa i Vranjaka, u severnom delu Specijalnog rezervata prirode, odvojena je rečicom Mostongom. Do ovog predela, na nešto višoj morfološkoj celini aluvijalne terase (82–85 m n. v.), dolazi se posredstvom lokalnog puta iz Mladenova. Oba lokaliteta su delovi šumskog kompleksa u kome su zastupljena staništa azonalne vegetacije mešovitih šuma hrasta lužnjaka sa poljskim jasenom. Guvnište i Vranjak imaju dugu tradiciju lovnog turizma, ali nisu do sada ostvarili veći značaj u realizaciji nekih drugih oblika turizma i aktivnosti (npr. foto-safari, rekreativni i ekoturizam), za koje ovaj prostor ima potencijal. Rečica Mostonga, za sada nema veći rekreativni potencijal, ali je važna iz ugla pejzažno-estetskih vrednosti i edukacije, naročito u blizini, lako pristupačne, Kapela Svetog Antuna pustinjaka, gde se mogu duž toka videti vlažna staništa i strane nekadašnjeg rečnog korita.

Planirana turistička ponuda: ekološka edukacija (ekoturizam), foto-safari, rekreacija, biciklizam, obilazak kulturnog nasleđa – Kapele Svetog Antuna pustinjaka i Titove čeke.

II BUKINSKI RIT SA DUNAVOM

Prirodne odlike Bukinskog rita, u južnom delu Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, sasvim su drugačije u poređenju sa onim u Guvništu i Vranjaku. Ova celina se nalazi na levoj obali Dunava, u najnižim delovima aluvijalne ravni Dunava (76 m n. v.) i bez odbrambenih nasipa u svojoj blizini, pa je podložna plavljenju. Bukinski rit je u ekološkom smislu gotovo jedinstvena celina sa obližnjom Šarengradskom adom i Haglom. Posедуje izuzetne ekološke i pejzažne vrednosti, pa je shodno tome i njegov turistički potencijal veliki, ali nažalost i nedovoljno iskorišćen. U Bukinskom ritu su uočljive odlike mikroreljefa i brojni oblici površinske hidrografije oličeni u prisustvu Dunava, Bukinskog rukavca, Lovrenca, Široke bare i Grčkih panjeva (bara). Ritske šume, između vodenih površina, i to bele i crne topole, poljskog jasena i hrasta lužnjaka veoma su vredne. Crni glog gradi ivične žbunaste zajednice koje u Podunavlju imaju reliktni karakter. Strogo zaštićena vrsta vodeni orašak (*Trapa natans* agg.) rasprostranjena je na tri lokaliteta: Lovrenac, Široka Bara i Grčki panjevi. Beli lokvanj (*Nymphaea alba* L.) kao strogo zaštićena vrsta se može uočiti na Lovrencu, a žuti lokvanj (*Nuphar luteum* (L.) Sm.), kao opet strogo zaštićena vrsta, na Lovrencu i Grčkim panjevima. Zbog značaja za faunu ptica, prostor od 4.851 ha, u centru sa SRP „Karađorđevo“, proglašen je za lokalitet od međunarodnog značaja za ptice – „Important Bird Area“. Ornitološka vrednost se posebno ogleda u prisustvu retkih i ugroženih vrsta. Među njima se ističu: orao belorepan (*Haliaeetus albicilla*), crna roda (*Ciconia nigra*), crna lunja (*Milvus migrans*), patka njorka (*Aythya nyroca*). Jedna od najatraktivnijih vrednosti „Karađorđeva“ je visoka divljač. Kombinacija obilja vode i vegetacije pogoduje jelenu (*Cervus elaphus*), divljoj svinji (*Sus scrofa*) i srni (*Capreolus capreolus*). Najzad, čak i delimičan pregled prirodnih vrednosti Bukinskog rita dovodi do zaključka da je on idealno mesto za prezentaciju i interpretaciju prirodnih pojava i procesa u Podunavlju, te da najzad ima izuzetan turistički značaj, koji u kombinaciji sa plovidbom i obilaskom brojnih lokaliteta čamcem, stvara nezaboravni doživljaj kod posetilaca.

Očekivana turistička ponuda: plovidba čamcima, avanturizam, biciklizam, ekološka edukacija, foto-safari, birdwatching.

III NASELJENO MESTO KARADORĐEVO SA ERGELOM

Geneza razvoja savremenog Karađorđeva datira s kraja 19. veka (1885) kada je osnovana ergela, koja je do danas sastavni deo urbanističke celine ovog mesta. U početku su se u njoj odgajali konji nonijus rase. Danas se, pored njih, odgajaju lipicaneri, arapski i engleski punokrvni konji. Ambijent ergele s okolinom nosi izvesnu patinu i šarm starih kulturnih predeonih celina, pre svega zahvaljujući pratećim monumentalnim objektima. Pojedine celine daju Karađorđevu odlike turističkog mesta, poput uređenih zelenih površina, statua koje je izvajao čuveni Jovan Soldatović, kao i muzeja ergele iz 1983. u kome su izloženi brojni zanimljivi eksponati iz istorije ovog mesta (npr. saonice iz vremena predsednika SFRJ – Josipa Broza Tita). Kao izvesni kuriozitet, u muzeju se čuva i knjiga utisaka iz 1927. za koju se veruje da je najstarija u Srbiji. Zbog svog istorijskog značaja, interesantnih objekata ergele, kao i najzad zbog sadržajne istorije ugostiteljstva, može se reći da Karađorđevo ima odličan turistički potencijal koji nikada do sada nije u potpunosti realizovan.

Očekivana turistička ponuda: konjički sport, obilazak kulturno-istorijskog nasleđa, izleti, manifestacije.

IV OPŠTINSKI CENTRI BAČ I BAČKA PALANKA

Bač i Bačka Palanka, kao jedina naselja gradskog tipa u jugozapadnoj Bačkoj, predstavljaju centre političkog, ekonomskog i društveno-kulturnog života. U Baču je turistički atraktivno kulturno nasleđe, dodatno popularizovano kroz projekat „Vekovi Bača“ i tentativnu listu UNESCO baštine. Bačka Palanka je svojim položajem vezana za obalu Dunava, dok je ugostiteljska ponuda grada vezana za rečne plaže, Park prirode „Tikvara“ i čarde. Povezivanjem turističke ponude Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ sa ponudom u Baču i Bačkoj Palanci preduslov je za stvaranje jedne sadržajnije turističke regije.

Očekivana turistička ponuda: muzeji i galerije, obilazak kulturno-istorijskog nasleđa, izleti, događaji i manifestacije.

5.4. Ciljana tržišta

Resursna osnova „Karađorđeva“ i njene glavne prednosti, kao i kombinacija turističkih proizvoda i aktivnosti, upućuje na mogućnost privlačenja tačno određenih segmenata posetilaca. Izbor ciljanih tržišta i segmenata posetilaca i turista koji u budućem periodu posećuju Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ projektovan je na osnovu predmeta, ciljeva i aktivnosti Lokalnog akcionog plana za Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ i na bazi tržišnih trendova koji prate turističku promociju i prezentaciju zaštićenih područja u regiji Jugoistočne Evrope i drugih regija u Evropi:

I ZALJUBLJENICI U PRIRODU

Ovaj tržišni segment upućuje na posetioce koji su ekološki svesni, tačno znaju šta žele i značajni su u aktivnostima za zaštitu životne sredine. Oni postaju sve više značajan akter u turizmu zaštićenih područja ne samo zbog ekonomskih efekata, već i zbog poruka ekološke prirode koje šalju nakon svojih putovanja.

II ŠKOLSKE EKSKURZIJE

U prvom trenutku se čini da nisu baš mnogo i profitabilne. Ipak, školske ekskurzije, gde se podrazumevaju i rekreativna nastava i škola u prirodi, predstavljaju veoma značajan segment ekološkog obrazovanja. One jesu ili mogu biti od presudnog značaja za formiranje budućeg odnosa prema pitanjima životne sredine i zaštite prirode. Najzad, one bi trebalo kod najmlađih da utiču na stvaranje navike turističkih kretanja prema prirodi.

III STUDENTI, ISTRAŽIVAČI I NAUČNI KADAR

Ovaj tržišni segment može biti veoma značajan za popularizaciju Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. U teoriji i praksi ekoturizma je dokazano da naučnici prethode „masovnijim“ grupama ekoturista koji posećuju ekodestinicije. Ovom segmentu pripadaju i istraživačke akcije studenata za koje „Karađorđevo“ ima sve preduslove, kao volonterski kampovi koji mogu biti od velike koristi za aktivnu zaštitu.

IV CIKLOTURISTI

Sama definicija cikloturista, kao osoba kojima je osnovni motiv relaksacija, zdrav način života i boravak u prirodi, dovoljno upućuje na njihov značaj za destinacije poput „Karađorđeva“. Afirmacija rute duž Dunava – EuroVelo 6, značajno je dala šansu svim turističkim lokalitetima i područjima, koji se naslanjaju na taj pravac. Trebalo bi očekivati da povezivanje cikloturizma i Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ u budućem periodu ima prioritet.

V TURISTI NA KRUŽNIM PUTOVANJIMA

Revitalizacija domaćeg turističkog prometa, nakon ekonomske krize iz 2008. godine, upućuje na mogućnost većeg broja kužnih putovanja širom Srbije. Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ bi trebalo da bude sastavni deo turističkih itinerera koji obuhvataju ove delove Bačke. Ovom segmentu takođe pripadaju i inostrani turisti kojih će biti onoliko koliko se u budućnosti bude ulagalo u turizam cele ove regije.

5.5. Ciljevi razvoja

1. ZAŠTITA PRIRODE, BIODIVERZITETA I PREDELA KROZ EDUKACIJU, PRIRODNI I EKOTURIZAM
 - 1.1. Markiranje i opremanje ekološko-edukativne staze „Lovrenac – Široka bara“
 - 1.2. Opremanje edukativno-ekološkog centra „Mostonga – Felić“
 - 1.3. Uređenje vizitorskog centra sa letnjom pozornicom na Mostongi
 - 1.4. Opremanje čuvarske službe SRP automobilom i čamcima koji će se koristiti i za turističku prezentaciju Dunava i rukavaca u Bukinskom ritu
 - 1.5. Opremanje turističkim minibusom na električni pogon za obilazak i interpretaciju prirodnih i kulturnih vrednosti Guvništa i Vranjaka
2. UNAPREĐENJE PROMOCIJE SPECIJALNOG REZERVATA PRIRODE „KARAĐORĐEVO“
 - 2.1. Objavljivanje turističkog bedekera o Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“
 - 2.2. Pokretanje internet sajta – Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“
 - 2.3. Pokretanje Fejsbuk stranice s ciljem popularizacije prirodnih i kulturnih resursa Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“
 - 2.4. Organizacija studijskog putovanja i susreta sa turističkim novinarima i turističkim radnicima
3. KVALITET TURISTIČKE PONUDE I PROIZVODA
 - 3.1. Novi turistički proizvodi bazirani na posmatranju prirode, zaštiti prirode i volonterskim kampovima
 - 3.2. Program škole u prirodi „Iskonski Dunav“
 - 3.3. Program za decu sa posebnim potrebama
 - 3.4. Tematski itinerer posvećen predsedniku Jugoslavije – Josipu Brozu: „Po meri Tita“
4. USPEŠNA SARADNJA AKTERA ZAŠTITE PRIRODE I TURIZMA SA LOKALNIM ZAJEDNICAMA
 - 4.1. Sastanci Upravljača, predstavnika turističkih organizacija i predstavnika lokalne samouprave
 - 4.2. Edukativni seminar o održivom turizmu u zaštićenim područjima
 - 4.3. Panel diskusija o primeni mera za postizanje ciljeva održivog turizma u zaštićenim područjima
5. POVEZIVANJE CIKLOTURIZMA, ZAŠTITE PRIRODE I EKOTURIZMA
 - 5.1. Uređenje lokaliteta koji su posebno namenjeni cikloturistima duž rute EuroVelo 6
 - 5.2. Opremanje ukupne turističke ponude punktovima za iznajmljivanje bicikli

6. AKCIONI PLAN

GLAVNI CILJ: ZAŠTITA PRIRODE, BIODIVERZITETA I PREDELA KROZ EDUKACIJU, PRIRODNI I EKOTURIZAM		
Aktivnost 1.1. Markiranje i opremanje ekološko-edukativne staze „Lovrenac – Široka bara“	Vremenski okvir: 2019-2022.	Financijska sredstva: 20.000 €
Trenutna situacija	<p>Jedna od osnovnih karakteristika Specijalnog rezervata prirode „Karadorđevo“ – očuvanost i raznovrsnost izvornih orografskih i hidroloških odlika ritova (mikroreljef, depresije, napušteni rukavci, bare), jasno je uočljiva u Bukinskom ritu na potezu južno od kanala Lovrenac. Ovaj predeo odlikuje, kao i druge u Bukinskom ritu, raznovrsna flora i fauna (zajednice bele vrbe i crne topole, topole i poljskog jasena, retke i ugrožene vrste poput belog lokvanja, preko 150 vrsta ptica močvarica, mrestilište brojnih vrsta riba), pa je potencijalno turistički atraktivan za interpretaciju prirodnih pojava i procesa. Lokalitet je, nasipom koji se pruža duž Lovrenca, lako dostupan iz pravca Mladenova, pa je i s te strane podesan za prezentaciju u turizmu. Upravljač (Vojna ustanova „Morović“) u prethodnom periodu je na ovom lokalitetu podigao osmatračnicu i odmorište, koje bi trebalo opremiti još nizom drugih sadržaja namenjenih prezentaciji prirodnih vrednosti (drvene staze duž akvatorije Lovrenca, staze koje povezuju Lovrenac i Široku baru, interpretativne table, kante za otpatke, odmorišta, osmatračnice).</p>	
Cilj	Osmišljavanje, markiranje i izgradnja ekološko-edukativne staze „Lovrenac – Široka bara“.	
Opis aktivnosti	<ol style="list-style-type: none"> Osmišljavanje tačne trase ekološko-edukativne staze, koja povezuje akvatorije Lovrenca i Široke bare (ali ne dolazi do same obale zbog režima I stepena zaštite). Osmišljavanje načina interpretacije, tekstova, sadržaja i snimanje i prikupljanje fotografija područja. Postavljanje staze iznad akvatorije Lovrenca i uređenje manjeg pristana za čamce koji je njen sastavni deo 	
Rezultat	Opremljena i atraktivna staza namenjena ekološkoj edukaciji u zaštićenom području, sa kvalitetnom interpretacijom i manjim privezištem za čamce na Lovrencu.	
Indikator uspeha	Veća prepoznatljivost na tržištu ekoturizma i veći broj posetilaca.	
Vodeća organizacija	Upravljač zaštićenog područja	
Partner	<ol style="list-style-type: none"> Pokrajinski zavod za zaštitu prirode Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo (Prirodno-matematički fakultet) Nadležni pokrajinski sekretarijati i republička ministarstva u čijem su resoru zaštita prirode i turizam 	

GLAVNI CILJ: ZAŠTITA PRIRODE, BIODIVERZITETA I PREDELA KROZ EDUKACIJU, PRIRODNI I EKOTURIZAM

Aktivnost 1.2. Opremanje ekološko-edukativnog centra „Mostonga – Felic“	Vremenski okvir: 2019-2024.	Finansijska sredstva: 70.000 €
Trenutna situacija	<p>Prirodna celina Guvništa i Vranjaka, u severnom delu Specijalnog rezervata prirode, odvojena je Mostongom. Po svojim brojnim prirodnim odlikama ova celina je bitno drugačija od one u Bukinskom ritu. Predeono i ekološki posebno je vredan pojas duž rečice Mostonge, a mesto na kome je lokalni put premošćuje, zbog svoje pristupačnosti i atraktivnosti, najpodesniji je za interpretaciju prirodnih i kulturnih vrednosti ovog dela „Karađorđeva“ (fluvijalni karakter u oblikovanju predela, mešovite šume hrasta lužnjaka sa poljskim jasenom, Kapela Svetog Antuna pustinjaka). Uprkos činjenici takve atraktivnosti, ovde nisu prisutni sadržaji turističke uređenosti prostora, ne postoje interpretativne table, privežišta za čamce koja bi bila u funkciji ukupnog doživljaja i razumevanja prirode celog ovog područja.</p> <p>U toku 2018. i 2019. godine obnovljena je kapela.</p>	
Cilj	Izgrađen i opremljen vizitorski centar, u kome izgrađeni objekti pomažu da se razume priroda i kultura ovog predela.	
Opis aktivnosti	<ol style="list-style-type: none"> Izgradnja osmatračnice s pogledom na okolni predeo. Izgradnja edukativne staze na gredi duž Mostonge, koja je odvaja od okolnih bara (desna obala od mosta, uzvodno). Uređenje manjeg privežišta za čamce na Mostongi. Interpretativne table za prirodne vrednosti i istoriju predela ovog lokaliteta. Interpretativne table za prirodne vrednosti i istoriju predela lokaliteta, posvećene isključivo Mostongi i postavljene duž rukohvata na mostu. Izgradnja odmorišta i manjeg parkinga. 	
Rezultat	Opremljen centar za interpretaciju prirodnih i kulturnih vrednosti.	
Indikator uspeha	<ol style="list-style-type: none"> Veća prepoznatljivost na tržištu ekoturizma i veći broj posetilaca. Stepen zadovoljstva posetilaca ponudom u severnom delu Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. 	
Vodeća organizacija	Upravljač zaštićenog područja	
Partner	<ol style="list-style-type: none"> Pokrajinski zavod za zaštitu prirode Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo (Prirodno-matematički fakultet) Nadležni pokrajinski sekretarijati i republička ministarstva u čijem su resoru zaštita prirode i turizam 	

GLAVNI CILJ: ZAŠTITA PRIRODE, BIODIVERZITETA I PREDELA KROZ EDUKACIJU, PRIRODNI I EKOTURIZAM		
Aktivnost 1.3. Uređenje vizitorskog centra sa letnjom pozornicom na Mostongi	Vremenski okvir: 2022-2024.	Financijska sredstva: 30.000 €
Trenutna situacija	U severnom delu Vranjaka, na obali Mostonge i u potpunom okruženju guste šume, nalazi se kuća u kojoj je ranije živeo šumar. Objekat je značajno devastiran, bez prozora i vrata, oštećenog krova. Ima odličan položaj i lako je dostupan asfaltnim putem koji od vile Dijana vodi kroz Guvnište i Vranjak. Zapušteno stanje objekta nije u saglasnosti s težnjom uspostavljanja održivog razvoja u jednom zaštićenom području, pa bi trebalo objektu dati novu namenu i funkciju.	
Cilj	Preobraćanje nekadašnje kuće šumara u Vranjaku u vizitorski centar, mesto susreta i okupljanja učenika, ekoturista i zaljubljenika u prirodu.	
Opis aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> a. Detaljni građevinski radovi na obnovi devastiranog objekta. b. Uređenje enterijera uz opremanje sadržajima karakterističnim za vizitorski centar u zaštićenom području. c. Uređenje letnje pozornice, u blizini objekta, koja je namenjena letnjim i jesenjim školama ekologije i zaštite prirode. d. Uređenje manjeg privezišta za čamce, s ciljem uspostavljanja veze salokalityetom kod Kapele Svetog Antuna pustinjaka (2 km). 	
Rezultat	<ul style="list-style-type: none"> a. Uređenje zapuštenog objekata. b. Uređenje malog vizitorskog centra koji je u funkciji prezentacije prirodnih vrednosti. 	
Indikator uspeha	Broj posetilaca na ovom lokalitetu i broj ekoloških manifestacija koje su ovde održane.	
Vodeća organizacija	Upravljač zaštićenog područja	
Partner	<ul style="list-style-type: none"> a. Ministarstvo odbrane b. Pokrajinski zavod za zaštitu prirode c. Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo (Prirodno-matematički fakultet) d. Nadležni pokrajinski sekretarijati i republička ministarstva u čijem su resoru zaštita prirode i turizam 	

GLAVNI CILJ: ZAŠTITA PRIRODE, BIODIVERZITETA I PREDELA KROZ EDUKACIJU, PRIRODNI I EKOTURIZAM

<p>Aktivnost 1.4. Opremanje čuvarske službe SRP automobilom i čamcima koji će se koristiti i za turističku prezentaciju Dunava i rukavaca u Bukinskom ritu</p>	<p>Vremenski okvir: 2019-2021.</p>	<p>Finansijska sredstva: 55.000 €</p>
<p>Trenutna situacija</p>	<p>Čuvarska služba Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ i ribočuvarska služba Vojne ustanove „Morović“ mogu biti još bolje opremljene automobilom i čamcima, kojima nadgledaju Dunav i rukavce u Bukinskom ritu. Trenutna situacija ukazuje na to da, s obzirom na primarnu funkciju (zaštita), čamci ne mogu da podrže i onu sekundarnu, a u vezi sa turističkom obilaskom južnih delova Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“.</p>	
<p>Cilj</p>	<p>Opremanje savremenim čamcima koji će omogućiti turističku plovidbu i razgledanje Dunava i Bukinskog rukavca, što bi trebalo da bude jedan od najtraženijih proizvoda u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“.</p>	
<p>Opis aktivnosti</p>	<p>a. Kupovina automobila, čamaca i ostale opreme (prikolice i motori za čamce, prsluci za spasavanje).</p>	
<p>Rezultat</p>	<p>Južni delovi Specijalnog rezervata prirode su sastavni deo turističke ponude, zahvaljujući razgledanju predela iz čamca. Ovo je jedan od najtraženijih turističkih proizvoda u ovim delovima Vojvodine i znak prepoznatljivosti uspešnog turizma, koji se bazira na jedinstvenom doživljaju izvornih prirodnih vrednosti.</p>	
<p>Indikator uspeha</p>	<p>a. Bolji rezultati na polju zaštite prirode. b. Veća prepoznatljivost na tržištu ekoturizma i veći broj posetilaca. c. Stepenn zadovoljstva posetilaca ponudom u južnom delu Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“.</p>	
<p>Vodeća organizacija</p>	<p>Upravljač zaštićenog područja</p>	
<p>Partner</p>	<p>a. Ministarstvo odbrane b. Nadležni pokrajinski sekretarijati i republička ministarstva u čijem su resoru zaštita prirode i turizam</p>	

GLAVNI CILJ: ZAŠTITA PRIRODE, BIODIVERZITETA I PREDELA KROZ EDUKACIJU, PRIRODNI I EKOTURIZAM

Aktivnost 1.5. Opremanje turističkim minibusom na električni pogon za obilazak i interpretaciju prirodnih i kulturnih vrednosti Guvništa i Vranjaka	Vremenski okvir: 2020-2021.	Finansijska sredstva: 15.000 €
Trenutna situacija	U Guvništu i Vranjaku ne postoje turistički sadržaji, koji bi pomogli turistima da dožive ovaj prostor kroz razvijenu mrežu turističke ponude i usluga.	
Cilj	<ul style="list-style-type: none"> a. Osavremenjivanje turističke ponude kroz razgledanje severnih delova Specijalnog rezervata prirode iz minibusa. b. Sprečavanje zagađivanja vazduha kroz korišćenje ekološki prihvatljivog transportnog sredstva. c. Povezivanje udaljenijih lokaliteta u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“. 	
Opis aktivnosti	a. Kupovina minibusa na električni pogon.	
Rezultat	Pored ponude koja uključuje izvorne prirodne vrednosti, ostvaren je napredak i u infrastrukturnom opremanju Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ kao turističke destinacije.	
Indikator uspeha	<ul style="list-style-type: none"> a. Broj posetilaca koji su koristili uslugu prevoza. b. Stepem zadovoljstva posetilaca ponudom u severnom delu Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. 	
Vodeća organizacija	Upravljač zaštićenog područja	
Partner	<ul style="list-style-type: none"> a. Ministarstvo odbrane b. Nadležni pokrajinski sekretarijati i republička ministarstva u čijem su resoru zaštita prirode i turizam 	

**GLAVNI CILJ: UNAPREĐENJE PROMOCIJE SPECIJALNOG REZERVATA PRIRODE
„KARAĐORĐEVO“**

Aktivnost 2.1. Objavljivanje turističkog bedekera o Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“	Vremenski okvir: 2019-2020.	Finansijska sredstva: 3.500 €
Trenutna situacija	Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ nema adekvatnu turističku promociju, kako u publikacijama koje predstavljaju šire destinacije (Vojvodina, Srbija), tako ni na nivou samog zaštićenog područja. Brojne vrednosti ovog zaštićenog područja, poput njegovog biljnog i životinjskog sveta, jedinstvenih predela i kulturne baštine u naseljima koja ga okružuju, još uvek nisu poznate određenim segmentima turističkog tržišta. Grafička sredstva propagande, uprkos novim tendencijama oglašavanja, imaju svoje mesto u turističkoj propagandi, pa se nameće potreba za štampanjem bedekera koji bi sveobuhvatno predstavio potencijale Rezervata i koji bi posredstvom turističkih organizacija (opština Bač i Bačka Palanka, Vojvodine, Srbije) bio distribuiran na sajmovima turizma u zemlji i inostranstvu.	
Cilj	Poboljšati informisanost o turističkim potencijalima Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ i njegovog okruženja, kao i ukupno predstavljanje nove turističke destinacije, uz korišćenje zaštitnog znaka Rezervata biosfere „Bačko Podunavlje“.	
Opis aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> a. Prikupljanje fotografske građe i snimanje fotografija. b. Pisanje teksta koji na jednostavan i razumljiv način interpretira prirodne i kulturne vrednosti „Karađorđeva“. c. Priprema za štampu i štampanje prospekta . 	
Rezultat	Turistički bedeker Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, koji je tekstualno i fotografski sadržajan, estetski dopadljiv i koji će biti distribuiran na sajmovima turizma u zemlji i inostranstvu.	
Indikator uspeha	Broj posetilaca i turista koji su posetili Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“.	
Vodeća organizacija	Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka	
Partner	Upravljač zaštićenog područja	

GLAVNI CILJ: UNAPREĐENJE PROMOCIJE SPECIJALNOG REZERVATA PRIRODE „KARAĐORĐEVO“		
Aktivnost 2.2. Pokretanje internet sajta – Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“	Vremenski okvir: 2019-2020.	Finansijska sredstva: 1.500 €
Trenutna situacija	<p>Ne postoji internet stranica Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, već samo kraća prezentacija Rezervata na sajtu Vojne ustanove „Morović“.</p> <p>Internet marketing u turističkoj privredi pomaže da se destinacije povežu sa turistima. Internet stranice prezentuju vizuelnu privlačnost destinacija i zaštićenih područja, te pomažu da potencijalni turisti dođu do većeg broja informacija, nego što je to slučaj kod tradicionalnih sredstava oglašavanja. Fotografije na internet stranicama bi trebalo da pruže snažan vizuelni doživljaj posetiocima sajta.</p>	
Cilj	<p>a. Informisanje javnosti o svim aktivnostima u oblasti zaštite prirode na području „Karađorđeva“.</p> <p>b. Poboljšanje informisanosti o turističkim potencijalima Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ i njegovog okruženja, kao i ukupno predstavljanje nove turističke destinacije, uz korišćenje zaštitnog znaka Rezervata biosfere „Bačko Podunavlje“.</p>	
Opis aktivnosti	<p>a. Prikupljanje fotografske građe i snimanje fotografija.</p> <p>b. Pisanje teksta koji na jednostavan i razumljiv način interpretira prirodne i kulturne vrednosti „Karađorđeva“.</p> <p>c. Postavljanje sajta.</p> <p>d. Korišćenje usluge plaćene pretrage.</p>	
Rezultat	Internet stranica Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“	
Indikator uspeha	<p>a. Broj poseta sajtu.</p> <p>b. Broj posetilaca i turista u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“.</p>	
Vodeća organizacija	Upravljač zaštićenog područja	
Partner	<p>a. Lokalne opštinske samouprave Bača i Bačke Palanke</p> <p>b. Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka</p>	

**GLAVNI CILJ: UNAPREĐENJE PROMOCIJE SPECIJALNOG REZERVATA PRIRODE
„KARAĐORĐEVO“**

<p>Aktivnost 2.3. Pokretanje Fejsbuk stranice s ciljem popularizacije prirodnih i kulturnih resursa Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“</p>	<p>Vremenski okvir: 2019-2020.</p>	<p>Finansijska sredstva: -</p>
<p>Trenutna situacija</p>	<p>Ne postoji nalog na društvenim mrežama, kao ni na Fejsbuku – najpopularnijoj društvenoj mreži u Srbiji.</p> <p>Broj sadržaja u vezi sa putovanjima i turizmom na Fejsbuku raste. Razlog za to treba tražiti u težnji korisnika ove mreže da kroz analizu postavljenih slika, koje su još uvek najmoćnije sredstvo u turističkoj propagandi, pobegnu od svakodnevnih obaveza. Istraživanja pokazuju da se jedan deo korisnika ovakvih sadržaja u svetu odlučuje za putovanje u destinacije koje su promovisane upravo na društvenim mrežama.</p>	
<p>Cilj</p>	<p>Korespondencija i interakcija sa korisnicima društvenih mreža, u cilju popularizacije zaštite prirode, prezentacije prirodnih i kulturnih resursa i podsticanja turističkog razvoja u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“.</p>	
<p>Opis aktivnosti</p>	<p>Otvaranje i uređivanje stranice.</p>	
<p>Rezultat</p>	<p>Pokrenuta i uređivana Fejsbuk stranica o aktivnostima i turističkim resursima u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“.</p>	
<p>Indikator uspeha</p>	<p>a. Broj poseta stranici. b. Broj sviđanja stranice.</p>	
<p>Vodeća organizacija</p>	<p>Upravljač zaštićenog područja</p>	
<p>Partner</p>	<p>Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka</p>	

GLAVNI CILJ: UNAPREĐENJE PROMOCIJE SPECIJALNOG REZERVATA PRIRODE „KARAĐORĐEVO“		
Aktivnost 2.4. Organizacija studijskog putovanja i susreta sa turističkim novinarima i turističkim radnicima	Vremenski okvir: 2022-2024.	Financijska sredstva: 3.000 €
Trenutna situacija	Neizgrađen imidž Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ i zaostajanje, po pitanju turizma i ekološke edukacije, za nekim drugim zaštićenim područjima u Vojvodini (npr. „Carska bara“, „Zasavica“, „Gornje Podunavlje“). Uobičajeni način dobijanja naklonosti turističkog tržišta, turističkih radnika i novinara je i kroz organizaciju studijskih putovanja, što bi trebalo da omogući novi imidž i popularizaciju Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“.	
Cilj	Pozicioniranje na turističkom tržištu i veća zastupljenost u medijima kroz teme o turističkim resursima „Karađorđeva“	
Opis aktivnosti	a. Pripreme za događaj (adresar, itinerer). b. Organizacija i realizacija putovanja (obilazak Guvništa i Vranjaka, plovidba Bukinskim rukavcem i Dunavom, obilazak ergele u Karađorđevu i kulturno-istorijskog nasleđa Bača).	
Rezultat	Organizovano studijsko putovanje za novinare i turističke radnike, kao i promena imidža „Karađorđeva“ u štampanim i elektronskim medijima.	
Indikator uspeha	a. Veća zastupljenost u medijima i veća zastupljenost tema o prirodnim i kulturnim resursima Specijalnog rezervata prirode. b. Broj novinskih članaka o „Karađorđevu“. c. Broj televizijskih priloga o „Karađorđevu“.	
Vodeća organizacija	Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka	
Partner	a. Upravljač zaštićenog područja b. Predstavnici štampanih i elektronskih medija	

GLAVNI CILJ: KVALITET TURISTIČKE PONUDE I PROIZVODA

<p>Aktivnost 3.1. Novi turistički proizvodi bazirani na posmatranju prirode, zaštiti prirode i volonterskim kampovima</p>	<p>Vremenski okvir: 2022-2024.</p>	<p>Finansijska sredstva: 2.000 €</p>
<p>Trenutna situacija</p>	<p>Nema turističkih proizvoda koji bi se mogli ponuditi turističkim agencijama i koji bi adekvatno odgovorili na preovlađujući turistički potencijal „Karađorđeva“, a to su zaštićene prirodne vrednosti, pre svega biljni i životinjski svet. Ne postoji mogućnost da se ustaljenim kanalima plasiranja turističkih usluga dođe do najvrednijih turističkih potencijala celog ovog prostora. Ne postoji ponuda koja upućuje na povezanost turizma i zaštite prirode. Nema konkretne ponude ekoturizma.</p>	
<p>Cilj</p>	<p>Unaprediti turističku ponudu Specijalnog rezervata prirode.</p>	
<p>Opis aktivnosti</p>	<p>a. Određivanje sadržaja ponude. b. Markiranje itinerera. c. Kontakti sa turističkim agencijama. d. Propagiranje novih proizvoda u medijima.</p>	
<p>Rezultat</p>	<p>Najmanje tri različita aranžmana koja sveobuhvatno prezentuju izvorne vrednosti Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ sa okolinom.</p>	
<p>Indikator uspeha</p>	<p>Broj posetilaca i turista koji su posetili Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“.</p>	
<p>Vodeća organizacija</p>	<p>Upravljač zaštićenog područja</p>	
<p>Partner</p>	<p>a. Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka b. Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo (Prirodno-matematički fakultet) c. Turističke agencije</p>	

GLAVNI CILJ: KVALITET TURISTIČKE PONUDE I PROIZVODA		
Aktivnost 3.2. Program škole u prirodi „Iskonski Dunav“	Vremenski okvir: 2022-2024.	Financijska sredstva: 1.000 €
Trenutna situacija	<p>Očuvani ekosistemi plavnih ravnica i drugih predela duž Dunava, a nedaleko od gradskih centara Novog Sada i Beograda, još uvek nisu adekvatno stavljeni u funkciju edukacije mlađe populacije Srbije. Raznovrstan biljni i životinjski svet, u kombinaciji sa vodenim prostanstvima, uz razvijenu putnu mrežu, odličan su poligon za realizaciju programa škole u prirodi.</p> <p>Koncept škole u prirodi je u poljuljanom sistemu vrednosti izgubio na svom značaju i ne primenjuje se na način na koji bi najmlađa populacija mogla da ostvari i realan kontakt s prirodom. Upravljač Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ polazi od pretpostavke da može da pomogne proces pokretanja „istinske“ škole u prirodi.</p>	
Cilj	<p>a. Oživljavanje koncepta škole u prirodi i edukacija najmlađih o prirodnim pojavama i procesima.</p> <p>b. Edukacija najmlađih o značaju prirode i očuvanju prirodnih potencijala zaštićenog područja.</p>	
Opis aktivnosti	<p>a. Osmišljavanje programa škole u prirodi. b. Ponuda i kontakti sa turističkim agencijama. c. Saradnja sa školama.</p>	
Rezultat	<p>Podizanje ekološke svesti mladih u Srbiji. Približavanje prirode populaciji mladih iz urbanih sredina. Život bez stresa, užurbanosti i interneta.</p>	
Indikator uspeha	<p>Najmanje po jedan organizovani program škole u prirodi na godišnjem nivou.</p>	
Vodeća organizacija	<p>Upravljač zaštićenog područja</p>	
Partner	<p>a. Prirodno-matematički fakultet u Novom Sadu b. Pokrajinski zavod za zaštitu prirode c. Pokrajinski sekretarijat i republičko ministarstvo u čijoj nadležnosti se nalazi obrazovanje d. Turističke agencije</p>	

GLAVNI CILJ: KVALITET TURISTIČKE PONUDE I PROIZVODA

Aktivnost 3.3. Program za decu sa posebnim potrebama	Vremenski okvir: 2022-2024.	Finansijska sredstva: 1.000 €
Trenutna situacija	Položaj osoba sa posebnim potrebama u turizmu je važno i gotovo neizostavno pitanje. Brojne destinacije u svetu posvećene su zadovoljavanju turističkih potreba ovih osoba, čime dodatno naglašavaju karakter održive turističke ponude. U blizini velikih gradskih centara, Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“ je oaza mira. Uz očuvanu prirodu i ergelu mogao bi da ponudi različite mogućnosti za rad sa decom sa posebnim potrebama, ali takvih programa još uvek nema.	
Cilj	Koncipiranje adekvatnih programa rada sa decom sa posebnim potrebama.	
Opis aktivnosti	a. Osmišljavanje različitih programa rada sa decom sa posebnim potrebama. b. Saradnja sa školama.	
Rezultat	Briga o deci sa posebnim potrebama i reputacija destinacije, koja je posvećena ovakvim segmentima turističkog tržišta.	
Indikator uspeha	Osmišljeni, formirani programi turističke ponude i obavljene najmanje tri posete ovakve vrste.	
Vodeća organizacija	Upravljač zaštićenog područja	
Partner	a. Školske ustanove b. Forumi koji okupljaju roditelje dece s posebnim potrebama c. Nadležne institucije (ministarstva, sekretarijati, opštinske službe)	

GLAVNI CILJ: KVALITET TURISTIČKE PONUDE I PROIZVODA

<p>Aktivnost 3.4. Tematski itinerer posvećen predsjedniku Jugoslavije – Josipu Brozu: „Po meri Tita“</p>	<p>Vremenski okvir: 2022-2024.</p>	<p>Financijska sredstva: 3.000 €</p>
<p>Trenutna situacija</p>	<p>Brojne destinacije širom bivše Jugoslavije prepoznale su značaj Titovog imena u turističkoj ponudi i ovaj segment istorije preobratile u iskorišćenu poslovnu šansu. Na teritoriji Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ i u njegovoj bližjoj okolini nalazi se bogata zaostavština u vezi sa Josipom Brozom Titom i njegovim boravkom u prirodi (npr. Titova čeka). To nasleđe bi trebalo da bude prezentovano u skladu sa potrebama i trendovima savremenih turističkih tokova, ali programi koji nude tako nešto još uvek nisu zastupljeni.</p>	
<p>Cilj</p>	<p>Koncipiranje adekvatnog programa – rute</p>	
<p>Opis aktivnosti</p>	<p>a. Detaljna inventarizacija nasleđa koje je u vezi s Titom u „Karađorđevu“. b. Obnavljanje postojećih vrednih artefakata. c. Opremanje dodatnim potrebnim inventarom. d. Osmišljavanje programa – rute.</p>	
<p>Rezultat</p>	<p>Aktiviranje postojećeg sadržaja u nove svrhe, kako bi se privukli turisti.</p>	
<p>Indikator uspeha</p>	<p>Povećan broj turističkih poseta.</p>	
<p>Vodeća organizacija</p>	<p>Upravljač zaštićenog područja</p>	
<p>Partner</p>	<p>Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka</p>	

GLAVNI CILJ: USPEŠNA SARADNJA AKTERA ZAŠTITE PRIRODE I TURIZMA SA LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Aktivnost 4.1. Sastanci Upravljača, predstavnika turističkih organizacija i predstavnika lokalne samouprave	Vremenski okvir: 2019-2024.	Finansijska sredstva: -
Trenutna situacija	Odsustvo kontinuirane ili sporadične saradnje i susreta relevantnih faktora na polju turističke afirmacije Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“, a pre svega Upravljača i lokalnih turističkih organizacija. Rezultat takvog stanja dovodi u pitanje relevantnost informacija koje se plasiraju potencijalnim turistima, a takođe je teško zamisliti uspešne aktivnosti na polju organizacije turističke ponude ekoturizma.	
Cilj	Uspostaviti kontinuitet sastanka između predstavnika Upravljača zaštićenog područja, turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka i lokalnih opštinskih samouprava Bača i Bačke Palanke	
Opis aktivnosti	Održavanje sastanaka u kontinuitetu i sporadični susreti po potrebi.	
Rezultat	Održan najmanje po jedan sastanak na godišnjem nivou.	
Indikator uspeha	<ul style="list-style-type: none"> a. Zajednički planovi, smernice i vizije na polju zaštite i razvoja održivog turizma i ekološke edukacije u Specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“. b. Zajedničke akcije propagiranja turističke ponude Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. c. Promocija zajedničke saradnje u lokalnim medijima. 	
Vodeća organizacija	Upravljač zaštićenog područja	
Partner	<ul style="list-style-type: none"> a. Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka b. Lokalne opštinske samouprave Bača i Bačke Palanke 	

GLAVNI CILJ: USPEŠNA SARADNJA AKTERA ZAŠTITE PRIRODE I TURIZMA SA LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Aktivnost 4.2. Edukativni seminar o održivom turizmu u zaštićenim područjima	Vremenski okvir: 2020-2024.	Finansijska sredstva: 2.000 €
Trenutna situacija	<p>Jedan od nedostataka u razvoju turizma Srbije je i odsustvo programa edukacije o trendovima razvoja, koji bi bili namenjeni udruženjima i građanima zainteresovanim za takve teme. Edukacija je uobičajena za ruralni, a zatim i ekoturizam, posebno u zajednicama lokalnog stanovništva, koje tako dobijaju priliku da budu informisane o aktuelnostima u struci. Krajni cilj ovakvih aktivnosti je unapređenje turističke ponude, privrede i povećanje obima turističkog prometa.</p> <p>Slične nedostatke je moguće zabeležiti u Vojvodini i u destinacijama njenih zaštićenih područja sa okruženjem, pa isto tako i u okruženju Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. Neophodno je svim činiocima u razvoju turizma pružiti više informacija o trendovima razvoja turizma, a posebno kroz analizu studija slučaja koje, po svojim karakteristikama, odgovaraju „Karađorđevu“.</p>	
Cilj	<ol style="list-style-type: none"> a. Unaprediti kolektivnu svest o turističkim mogućnostima Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“. b. Pokretanje niza tema i aktivnosti u vezi sa ekoturizmom u Karađorđevu (usluge, imidž, infrastruktura, suveniri). c. Povećanje obima kvaliteta usluga. 	
Opis aktivnosti	<ol style="list-style-type: none"> a. Organizovanje edukativnog seminara o ekoturizmu i turizmu koji se bazira na prirodi, u zaštićenim područjima, za turističke radnike. b. Organizovanje edukativnog seminara o ekoturizmu i turizmu baziranom na prirodi u zaštićenim područjima za zajednice lokalnog stanovništva i predstavnike lokalne vlasti. 	
Rezultat	Uspešno organizovana najmanje tri edukativna seminara namenjena turističkim radnicima, lokalnom stanovništvu i predstavnicima lokalnih vlasti.	
Indikator uspeha	Organizovana i uređena turistička destinacija, sa razvijenim sistemom usluga i sa očuvanim i zaštićenim prirodnim vrednostima.	
Vodeća organizacija	Upravljač zaštićenog područja	
Partner	<ol style="list-style-type: none"> a. Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka b. Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo (Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad) 	

GLAVNI CILJ: USPEŠNA SARADNJA AKTERA ZAŠTITE PRIRODE I TURIZMA SA LOKALNIM ZAJEDNICAMA

<p>Aktivnost 4.3. Panel diskusija o primeni mera za postizanje ciljeva održivog turizma u zaštićenim područjima</p>	<p>Vremenski okvir: 2022-2023.</p>	<p>Finansijska sredstva: 2.000 €</p>
<p>Trenutna situacija</p>	<p>Uprkos sveobuhvatnom značaju zaštite prirode i zaštićenih područja, tema još uvek nije dovoljno zastupljena u akademskim krugovima i ne postoji uzajamna saradnja upravljača zaštićenih područja i naučnika. Organizacija celodnevne panel diskusije, uz razmatranje svih relevantnih zadataka i problema u zaštiti prirode, trebalo bi da podstakne na bolju saradnju. Upravljač Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ može biti inicijator i predvodnik takve saradnje, pa samim tim i lider u mreži zaštićenih područja Vojvodine i Srbije.</p>	
<p>Cilj</p>	<p>a. Unaprediti informisanost i usvojiti nova saznanja o turizmu u zaštićenim područjima. b. Skrenuti pažnju na relevantnost Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ među zaštićenim područjima Vojvodine.</p>	
<p>Opis aktivnosti</p>	<p>a. Poziv upućen relevantnim stručnjacima u oblasti zaštite prirode i turizma. b. Organizacija panel diskusije.</p>	
<p>Rezultat</p>	<p>Održana najmanje jedna panel diskusija o održivom turizmu u zaštićenim područjima.</p>	
<p>Indikator uspeha</p>	<p>Prepoznatljivost Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ u mreži zaštićenih područja Vojvodine i Srbije.</p>	
<p>Vodeća organizacija</p>	<p>Upravljač zaštićenog područja</p>	
<p>Partner</p>	<p>a. Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad b. Nadležni pokrajinski sekretarijati i republička ministarstva (privreda, turizam, životna sredina)</p>	

GLAVNI CILJ: POVEZIVANJE CIKLOTURIZMA, ZAŠTITE PRIRODE I EKOTURIZMA		
Aktivnost 5.1. Uređenje lokaliteta koji su posebno namenjeni cikloturistima duž rute EuroVelo 6	Vremenski okvir: 2022-2024.	Finansijska sredstva: 5.000 €
Trenutna situacija	<p>Reka Dunav postaje jedan od glavnih turističkih itinerera za evropske bicikliste i na tom putu polako briše granice između država. Značaj biciklističke rute EuroVelo 6 za turizam Srbije u više navrata se do sada potvrdio. Duž rute se nalazi veći broj zaštićenih područja koja jesu ili bi trebalo da postanu sastavni deo njene turističke ponude.</p> <p>Lokalno stanovništvo u toku trajanja biciklističke sezone često uočava prisustvo biciklista koji posećuju Rezervat ili kampuju na njegovom području, a da nisu vidljivi za zvanični turistički promet.</p> <p>Ne postoji u dovoljnoj meri poveznica između cikloturista i turističke ponude Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“.</p>	
Cilj	Obezbediti nove sadržaje, infrastrukturu i usluge za cikloturiste na ruti EuroVelo 6.	
Opis aktivnosti	<p>a. Uređenje punktova za prihvat biciklista. b. Unapređenje sistema informisanja o uslugama i ponudi.</p> <p>c. Usluge turističke infrastrukture za razvoj ekoturizma i cikloturistima (ekološko-edukativne staze, osmatračnice, interpretativne table).</p>	
Rezultat	Uređeni i korisni punktovi za prihvat cikloturista na području Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ i u njegovom okruženju.	
Indikator uspeha	Broj evidentiranih cikloturista koji su posetili Specijalni rezervat prirode „Karađorđevo“.	
Vodeća organizacija	Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka	
Partner	<p>a. Upravljač zaštićenog područja</p> <p>b. Lokalne samouprave opština Bač i Bačka Palanka</p>	

GLAVNI CILJ: POVEZIVANJE CIKLOTURIZMA, ZAŠTITE PRIRODE I EKOTURIZMA

Aktivnost 5.2. Opremanje ukupne turističke ponude punktovima za iznajmljivanje bicikala	Vremenski okvir: 2020-2021.	Financijska sredstva: 3.000 €
Trenutna situacija	Rekreacija je, pored ekološke edukacije, jedan od osnovnih vidova korišćenja prirodnih potencijala u ekoturizmu. Ne postoji veći obim usluga u „Karađorđevu“ koji bi boravak turista učinili sadržajnijim.	
Cilj	Unaprediti turističku ponudu i učiniti je raznovrsnijom i sadržajnijom.	
Opis aktivnosti	a. Određivanje tehničkih uslova za postavljanje stanice. b. Kupovina bicikala.	
Rezultat	Postavljena stanica za iznajmljivanje bicikala u Guvništu, nedaleko od „Dijane“.	
Indikator uspeha	Broj posetilaca koji koriste ovu uslugu.	
Vodeća organizacija	Upravljač zaštićenog područja	
Partner	a. Lokalne samouprave opština Bač i Bačka Palanka b. Turističke organizacije opština Bač i Bačka Palanka	

7. SAŽETAK NA ENGLESKOM JEZIKU - ENGLISH SUMMARY

The Local Action Plan for the Special Nature Reserve „Karađorđevo“

The Local Action Plan for the Special Nature Reserve „Karađorđevo“ (hereinafter: Plan) is one of the results of a two and the half-year project „coop MDD“, co-financed by the European Union through the Interreg Danube Transnational IPA program. The aim of the project is to harmonize management practices in 12 protected areas located in five countries (Austria, Slovenia, Hungary, Croatia and Serbia) in order to ensure the ecological integrity of the future unique UNESCO cross-border Biosphere Reserve „Mura-Drava-Danube“, an exceptional European river region also known as the „European Amazon“.

The Local Action Plan defines measures needed to reach objectives 8.1 (A visitor management plan that respects nature is implemented for the whole TBR), 8.2 (Local people and tourists have sufficient attractive, nature-friendly, well-known and highly accepted possibilities to access and enjoy the river system) and 8.4 (Sustainable tourism plays an important role for the diversified and sustainable local economy) defined in the Guidelines for a dynamic river corridor, including their sub-objectives. The Local Action Plan for the Special Nature Reserve „Karađorđevo“ is based on national and international strategic documents that regulate nature protection and tourism in protected areas. The most important documents in this case are: Seville Strategy (Man and Biosphere (MaB) Programme, International Conference on Biosphere Reserves, Final Report, Seville, 1995), European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas, Tourism Development Strategy of Republic of Serbia for the period 2016-2025, and Tourism Development Programme in Autonomous Province of Vojvodina for the period 2018-2022.

The plan is based on the balance of different opinions arising from consultations with stakeholders in the local community: the manager of the Protected Area (Military Institution „Morović“); Water Management Company „Dunav“, representatives of local communities – Mladenovo, Karađorđevo, Bačko Novo Selo, Tovariševo and Bač; representatives of local self-governments in the municipalities of Bač and Bačka Palanka; tourist organizations of the municipalities of Bač and Bačka Palanka; associations of fishermen, beekeepers and cultural heritage associations in the surrounding villages; Catholic Church - Catholic parish in Bač.

The first part of the plan contains the analysis of all the resources which are important for the sustainable management of the „Karađorđevo“ Special Nature Reserve, especially in the context of ecological education and the development of sustainable tourism. The subject of this analysis are natural and cultural resources, plans and development strategies, accommodation and services market, as well as the number of visitors and their activities in the area of the Reserve and its surroundings.

The second part of the plan elaborates the strategic guidelines that should lead to the fulfillment of the objectives set in this project regarding the determination of the vision, the selection of strategic milestones, the strategy of balanced spatial development and the definition of targeted markets for which the contents of the Special Nature Reserve are intended.

The final part of the plan defines the goals for future development in five basic groups: (1) Protection of nature, biodiversity and landscape through education, nature-based tourism and ecotourism; (2) Improvement of the promotion of the Special Nature Reserve „Karađorđevo“; (3) Quality of the tourist offer and products; (3) Successful cooperation of the stakeholders in nature protection and tourism with local communities; (4) Linking cyclotourism, nature protection and ecotourism.

The fulfilment of the goals should help achieving the vision for this area (2019-2024), which is set out in the document as follows: „Karađorđevo Special Nature Reserve is one of the most popular protected areas in Serbia, in which the measures of sustainable development are implemented and the principles of sustainable tourism are respected. Special emphasis is set on ecotourism, education on natural values and interpretation of natural phenomena and processes. Tourists and visitors of the Reserve are present during a significant part of the year, aware of its natural potential, abundant tourist offer and with the desire to

participate in the protection of this area. Ecotourism is an integral part of management plans of the Reserve and its sustainable economy. The local population is aware of the natural resources of „Karađorđevo“, accepts tourism and considers this sector as an incentive factor in the promotional affirmation of the entire ecotourism destination. „Karađorđevo“ Special Nature Reserve with its surroundings represents the destination in which nature and people live in harmony, which provides a prosperous future“.

8. LITERATURA I IZVORI

- Blangy, S., Vautier, S., (2001): Europe. In: Weaver, D. [eds.] The Encyclopedia of Ecotourism. CABI Publishing.
- Bogdanović, Ž., (1985): Opština Bač, Geografske monografije vojvođanskih opština, Institut za geografiju, Prirodno - matematički fakultet, Novi Sad.
- Bogdanović, Ž., i drugi, (1997): Opština Bačka Palanka, Geografske monografije vojvođanskih opština, Institut za geografiju, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad.
- CREST (Center for Responsible Travel): <https://www.responsibletravel.org/index.php>, 2019.
- Delić J., Tucakov, M., (2011): Specijalni rezervat prirode Karađorđevo, predlog za stavljanje pod zaštitu kao zaštićeno područje I kategorije, studija zaštite. Pokrajinski zavod za zaštitu prirode, Novi Sad.
- European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas, 1999, 2007, 2010., Europarc Federation.
- Global Sustainable Tourism Destinations Criteria, www.gstcouncil.org, 2012.
- Goodwin, H., (2000): Tourism, national parks and partnerships. In Tourism and national parks: Issues and Implications, pp. 245-262, John Wiley & Sons.
- Fennell, D., (2015): Ecotourism. Routledge, London and New York.
- Holden, A. 2000. Environment and Tourism, Rout-ledge Introductions to Environment Series. Rout-ledge, Taylor & Francis Group, London and New York.
- Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations, A Guidebook, World Tourism Organization, Madrid, 2004.
- Integrating Business Skills into Ecotourism Operations: A "How to" Guide for the design and implementation of a training workshop, <https://portals.iucn.org>, 2012.
- Interreg Transnational Programme, coop MDD: <http://www.pzzp.rs/rs/sr/coop-mdd.html>, 2019.
- Izveštaj o stanju prirode u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini za period 2010-2014. Pokrajinski zavod za zaštitu prirode, Novi Sad, 2015.
- Jovičić, D., (2000): Turizam i životna sredina – koncepcija održivog razvoja, Zadužbina Andrejević, Beograd.
- Knox, P., Agnew, J., McCarthy, L., (2014): The Geography of the World Economy. Routledge. Abingdon. Oxon.
- Man and Biosphere (MaB) Programme, International Conference on Biosphere Reserves, Final Report, Seville, 1995.
- Practical, profitable, protected, A starter guide to developing sustainable tourism in protected areas. Europarc Federation, 2012.
- Prato, T., Fagre, D., (2005): National Parks & Protected Areas – Approaches for Balancing Social, Economic and Ecological values, Blackwell Publishing, Ames.
- Procena vrednosti zaštićenih područja (PA-BAT) u Srbiji. WWF Adria, Zagreb, Svetska organizacija za prirodu, Beograd, 2017.
- Protected areas governance and management. The Australian National University, Canberra, 2015.
- Republički zavod za statistiku RS (2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018): Opštine i regioni u Republici Srbiji, Republički zavod za statistiku RS (preuzeto sa <http://www.stat.gov.rs/sr-latn/publikacije/>)
- Službeni list AP Vojvodine, br. 54, Program razvoja turizma u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini za period od 2018. godine do 2022. godine, 2018.
- Službeni glasnik RS br. 37, Uredba o zaštiti Specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo”, 1997.
- Stojanović, V., (2005): Održivi razvoj u specijalnim rezervatima prirode Vojvodine, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad.
- Stojanović, V., Lazić, L., Pavić, D., Panjković, B., Košić, K., Dragin, A., Stankov, U., Jovanović, M., Pantelić, M., Stamenković, I., Ivanović, Lj., (2011): Studija izvodljivosti razvoja ekoturizma u zaštićenim prirodnim

dobrima Vojvodine (sa posebnim osvrtom na Ramsarska područja). Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad.

Stojanović, V., (2011): Turizam i održivi razvoj, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad.

Strategija razvoja turizma Republike Srbije za period 2016-2025., Vlada Republike Srbije, Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija, 2016.

Sustainable tourism in protected areas – good for Parks good for People. European charter for sustainable tourism in protected areas. Europarc federation. http://www.europarc.org/wp-content/uploads/2015/12/ECST_2015.pdf

Tourism and visitor management in protected areas, Guidelines for sustainability. IUCN, Gland, 2018.

Tufegdžić, S., (2007): Ergela kao segment turističke ponude Karađorđeva. Turizam br. 11, (Savremene tendencije u turizmu, hotelijerstvu i gastronomiji 2007), 142-145 p.

Vujović, S., (2016): Kako očuvati i koristiti kulturno nasleđe – Doprinos vekova Bača. Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika culture – Petrovaradin, Novi Sad.

Weaver, D., (2006): Sustainable tourism: Theory and Practice. Elsevier. Oxford.

Wetland Tourism: A Great Experience, Responsible tourism supports wetlands and people. The Ramsar Convention on Wetlands, Gland, World Tourism Organization (UNWTO), Madrid, 2012.

Wilderness Protected Areas: Management guidelines for IUCN Category 1b protected areas. IUCN, Gland, 2016.

<https://www.bac.rs/sr/ugostiteljski-objekti>

<https://www.booking.com/hotel/rs/panison-jakic.sr.html>

<https://euinfo.rs/eu-obnavlja-spomenike-kulture-u-bacu-cuva-ih-i-cini-dostupnijim-turistima/>

<https://europa.rs/evropska-unija-ulaze-u-obnovu-samostana-u-bacu/>

<http://www.fontana.bap.rs/sr/o-nama>

<https://www.hostelpalanka.com/sr-cs>

http://www.hotelbelavrba.com/gde_smo.html

https://obidjisrbiju.com/post_smestaj/vojna-ustanova-morovic-pogon-karadjordjevo/

<http://olimp.co.rs/hotel/>

<http://www.pzzzsk.rs/nepokretna-kulturna-dobra-od-izuzetnog-znacaja-u-vojvodini.html>

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/57/srbija-danas/3275088/priznanje-evropa-nostra-za-konzervaciju-tvrđjave-u-bacu.html>

<https://www.smestajnaklik.com/srbija/353-motel-poloj.html>

<http://toobap.rs/lov-lat.html>

<https://www.trivago.rs/bač-448961/pejzaz/jezero-provala-2360594>

<http://www.turistickiklub.com/objekat/vojna-ustanova-karaorevo>

<http://www.villagrande.club>

<https://vojvodinaonline.com/smestaj/prenociste-grand-klub-backa-palanka/>

<https://vojvodinaonline.com/sta-videti-i-raditi/seoski-turizam/salasi-hrana-i-pice/salas-gnjezdo-backa-palanka/>

<https://vojvodinaonline.com/smestaj/carda-florida-backa-palanka/>

<https://vojvodinaonline.com/smestaj/lovacki-centar-vranjak-karadjordjevo/>

<https://vojvodinaonline.com/sta-videti-i-raditi/seoski-turizam/salasi-hrana-i-pice/salas-mm-bac>

